

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

1. až 3. čtvrtletí 2019

souhrnná data o České republice

Praha, 16. 12. 2019

Kód publikace: 320193-19

Č. j.: CSU – 04535/2019

Pořadové číslo v roce: 3

Zpracoval: odbor Kancelář předsedy, oddělení svodných analýz

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Kontaktní osoba: Karolína Zábojníková, e-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislb@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservisvk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Shrnutí	4
2. Souhrnná výkonnost.....	5
3. Výkonnost odvětví	9
4. Vnější vztahy	16
5. Ceny	17
6. Trh práce	22
7. Měnové podmínky	26
8. Státní rozpočet.....	28

Zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této publikaci pocházejí z 9. prosince 2019.

1. Shrnutí

- Meziroční růst hrubého domácího produktu (HDP) ve 3. čtvrtletí roku 2019 dosáhl 2,5 %¹. Mezičtvrtletní přírůstek činil 0,4 %. V obou případech tak dynamika zpomalila ve srovnání s 1. i 2. čtvrtletím roku. K růstu i nadále nejvíce přispívala domácí spotřeba doplněná příznivým vývojem bilance zahraničního obchodu se zbožím i službami. V případě domácností ale meziroční růst výdajů na konečnou spotřebu zpomalil na 2,3 % a mezičtvrtletně jejich spotřeba stagnovala. Investiční aktivita růst HDP mírně brzdila. Meziročně rostly jen investice do obydlí a ostatních staveb a budov. Meziroční růst v Česku se držel nad průměrem EU28, který dosáhl 1,4 %. Z pohledu mezičtvrtletní dynamiky tuzemská ekonomika sestoupila blíže Unii (0,3 %).
- Hrubá přidaná hodnota (HPH) se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšila o 2,4 % a mezičtvrtletně o 0,3 %. Struktura meziroční dynamiky se výrazněji neměnila. I nadále měla největší příspěvek (2,0 p. b.) k růstu odvětví služeb, která čerpala z rostoucí domácí poptávky. Mezi nimi tradičně vynikaly informační a komunikační činnosti, jejichž HPH meziročně rostla o 8,1 % a k celkovému růstu přispěly 0,4 p. b. Výkon zpracovatelského průmyslu citelně zvolnil (na 1,0 %), i tak ale přispěl k růstu 0,3 p. b., naopak ostatní průmyslová odvětví dynamiku HPH brzdila. I ve 3. čtvrtletí se dařilo stavebnictví (+4,1 %), jež tak navázalo na loňské oživení.
- Přebytek bilance obchodu se zbožím za 1. až 3. čtvrtletí roku dosáhl 136,5 mld. korun a meziročně se zvýšil o 49,9 mld. Velmi příznivý vývoj byl dán kombinací poměrně solidního nárůstu hodnoty vývozu (3,9 %, 105,4 mld. korun) a slábnoucí dynamiky dovozu (2,2 %, 55,5 mld.). Ve 3. čtvrtletí se tyto rozdíly v dynamice dále prohlubovaly. Ve 3. kvartálu výrazně posílil vývoz motorových vozidel (15,3 %). Dařilo se i exportérům strojů a zařízení (4,7 %). Zejména vysoká srovnávací základna měla vliv na pokles hodnoty vývozu počítačů, elektronických a optických přístrojů o 6,0 %.
- Meziroční růst cen spotřebitelů ve 3. čtvrtletí dosáhl 2,8 %. Silně se zvyšovaly ceny bydlení, vody, energií a paliv (5,2 %). Zrychlení se dočkaly ceny potravin, které ve 3. kvartálu meziročně narostly o 3,5 %. Výrazněji se zvyšovaly ceny služeb (3,9 %) než zboží (2,3 %), což lze vysvětlit silným růstem mezd, které mají v nákladech na služby velkou váhu. Mzdový vývoj se projevoval i v cenách tržních služeb, jejichž meziroční dynamika zrychlila na 2,7 %. Vývoj cen výrobců byl značně ovlivněn meziročním poklesem cen ropy. Meziroční přírůstek domácích cen výrobců zpomalil na 2,0 %, v EU ceny klesly.
- Meziroční růst celkové zaměstnanosti² ve 3. čtvrtletí dále zpomalil na 0,6 %. V porovnání s předchozím kvartálem došlo k poklesu o 0,2 %. Jedním z důvodů byl i vývoj v průmyslu, kde zaměstnanost poprvé od roku 2013 meziročně klesla. I tak zůstal nedostatek pracovníků významnou bariérou růstu napříč odvětvími. Míra nezaměstnanosti zůstala stabilizována na historických minimech, stále však ubývalo dlouhodobě nezaměstnaných. Pod 100 tis. se dostal počet ekonomicky neaktivních osob, které ale chtěly pracovat, což svědčí o ochotě podniků využít dalších potenciálních zdrojů pracovní síly. Průměrná hrubá měsíční mzda ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostla o 6,9 %. Mírné zpomalení mělo původ v průmyslu, stavebnictví i odvětví veřejné správy a obrany.
- Nastavení základních měnověpolitických sazeb se ve 3. čtvrtletí neměnilo. Nadále pokračoval příliv peněžní zásoby na vklady s dohodnutou splatností, jejichž úročení se od začátku roku zvyšovalo. Vývoj poptávky po úvěrech odráží zpomalení ekonomiky. Zpomaloval růst zadlužení domácností i objemu úvěrů a pohledávek nefinančních podniků.
- Deficit státního rozpočtu za 1. až 3. čtvrtletí 2019 dosáhl 21,0 mld. korun. Meziroční zhoršení salda bylo způsobeno zejména silným růstem spotřebních i investičních výdajů a mírným zpomalením dynamiky výběru některých váhově významných daní. K růstu kapitálových výdajů přispívalo rychlejší čerpání prostředků z EU, resp. investice do dopravní infrastruktury. Běžné výdaje posilovalo zvýšení objemu vyplacených sociálních dávek (starobní důchody i nemocenské dávky) i vyšší částka směřující na platy. Výše státního dluhu na konci 3. čtvrtletí činila 1 685 mld. korun a meziročně se významně neměnila (+0,8 %).

¹ Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Údaje o zaměstnanosti jsou uvedeny v pojetí národních účtů a očištěny o sezónní vlivy.

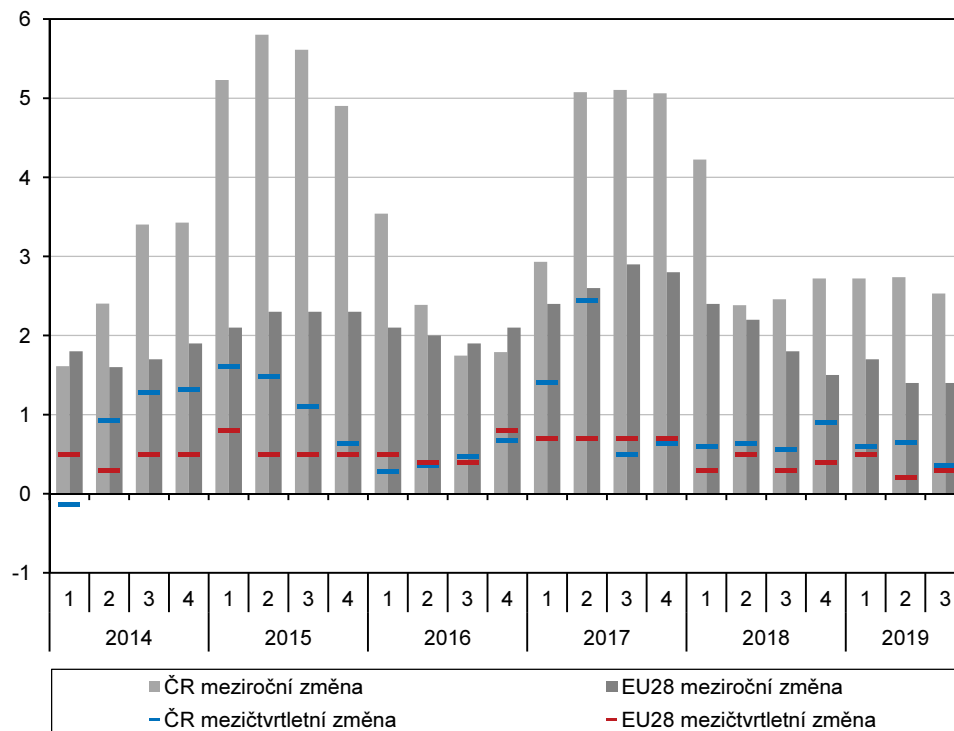

2. Souhrnná výkonnost

Meziroční i mezičtvrtletní růst HDP zpomalil. I nadále jej z většiny podpořila domácí poptávka.

Meziroční růst hrubého domácího produktu (HDP) ve 3. čtvrtletí dosáhl 2,5 %³. V porovnání s 1. pololetím se jedná o mírné zpomalení (meziroční přírůstky dosáhly v 1. i 2. čtvrtletí shodně 2,7 %). K meziroční dynamice i nadále z většiny kladně přispívaly výdaje na konečnou spotřebu (1,7 p. b.)⁴, poměrně výrazný byl rovněž pozitivní příspěvek bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami (1,0 p. b.). Naopak výdaje na tvorbu hrubého kapitálu meziroční růst brzdily (-0,1 p. b.). V porovnání s předchozím čtvrtletím HDP vzrostl o 0,4 %. To je nejnižší tempo od 1. čtvrtletí 2016. Oproti 1. a 2. čtvrtletí 2019 růst zpomalil o 0,2 p. b. Výrazně totiž zabrzdil mezičtvrtletní růst domácí spotřeby. Negativně mezičtvrtletní růst HDP ovlivnila také bilance zahraničního obchodu. Ekonomickému zvolnění nezabránil ani výraznější přírůstek tvorby hrubého kapitálu. Vývoj hrubého domácího produktu tak začal více odrážet klesající důvěru spotřebitelů i podnikatelů vyjadřovanou v konjunkturálních průzkumech. Ukázaly se rovněž limity růstu dlouhodobě podporovaného domácí poptávkou.

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Hrubý domácí produkt EU se meziročně zvýšil o 1,4 % a růst opět zpomalil.

Meziroční růst HDP v evropské osmadvacítce ve 3. čtvrtletí dosáhl 1,4 %⁵. To je stejně jako v předchozím kvartálu. Mezičtvrtletně se HDP v EU zvýšil o 0,3 %, takže růst mírně zrychlil oproti předchozímu čtvrtletí. Růst podpořilo mírné zrychlení dynamiky spotřeby (1,7 %), u kapitálových výdajů se kladný přírůstek udržel, ale byl nižší než v předchozím půlroce (3,3 %, mezičtvrtletně došlo k propadu o 0,9 %). Z hlediska meziročního růstu si pozici nejrychleji rostoucí ekonomiky udrželo Maďarsko (4,8 %), kde se po roce prolomila série více než 5% přírůstků (výrazně se totiž propadlo tempo růstu kapitálových výdajů). Shodně o 4,1 % rostly ekonomiky Estonska a Polska. Blízko meziroční stagnace se pohybovala dynamika HDP Itálie

³ Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje jsou platné k 29. 11. 2019.

⁴ Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

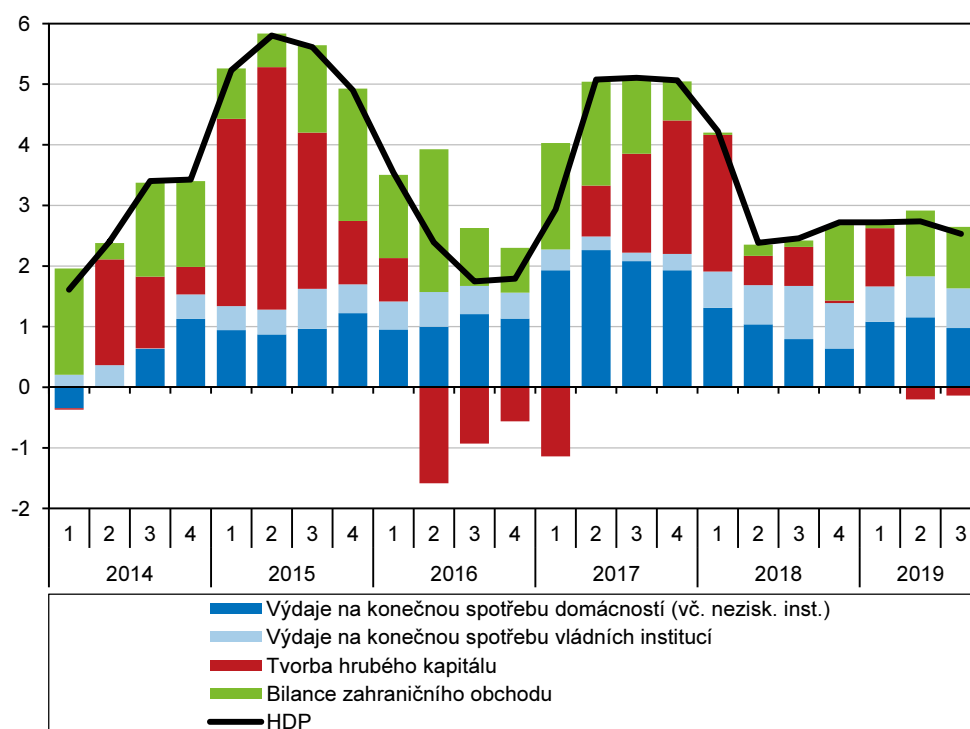
⁵ Nedostupná data za Bulharsko, Irsko, Řecko, Kypr, Lucembursko a Maltu. Data za Slovensko nejsou očištěna o kalendářní vlivy.

(0,3 %) a Německa (0,5 %). Na 1,0 % se snížil přírůstek HDP Velké Británie. V porovnání s předchozím kvartálem vzrostl HDP ve všech zemích EU, nejvíce v Polsku (1,3 %), Maďarsku (1,1 %) a Estonsku (1,0 %). Jen o 0,1 % mezičtvrtletně rostl HDP Rakouska, Itálie a Německa.

Meziroční růst spotřeby domácností zpomalil. Oproti předchozímu kvartálu se spotřeba neměnila.

Meziroční růst výdajů na konečnou spotřebu ve 3. čtvrtletí zpomalil na 2,6 %. Zvolnil růst spotřeby domácností (2,3 %) i vládních institucí (3,3 %). Redukce růstu u domácností byla výraznější, což se také projevilo na příspěvku k celkovému růstu HDP (1,0 p. b., v předchozím kvartálu to bylo 1,2 p. b.). Vládní sektor přispěl stejně jako ve 2. čtvrtletí 0,7 p. b. U domácností výdaje na konečnou spotřebu mezičtvrtletně stagnovaly, poprvé od konce roku 2013. Naopak vládní sektor si udržel poměrně silnou mezičtvrtletní dynamiku (1,0 %). Ve 3. čtvrtletí výrazněji posílil meziroční růst výdajů na předměty dlouhodobé (5,1 %) i střednědobé (8,5 %) spotřeby⁶. Na druhé straně opět zmínil přírůstek výdajů na služby (1,9 %).

Graf č. 2 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

Zdroj: ČSÚ
*po vyloučení dovozu pro konečné užití

Velmi vysoká úroveň mzdového růstu se neudržela.

Spotřební chování domácností ovlivňovala i zvolňující se dynamika mezd. Objem mezd vyplacených ve 3. čtvrtletí se meziročně zvýšil o 6,9 %, což je nejméně od 1. kvartálu 2017. Meziroční růst celkové zaměstnanosti zpomalil na 0,6 %⁷, naprostá většina růstu mzdových prostředků se promítala do výše průměrné mzdy. Růst kupní síly domácností však dále brzdilo poměrně silné zvyšování cenové hladiny, takže reálné navýšení objemu vyplacených mezd dosahovalo 3,9 %⁸, nejméně od konce roku 2014. Největší podíl na růstu mzdových výdajů měla odvětví s převahou vládních institucí⁹, kde byl 10,1% přírůstek zčásti podpořen i meziročním nárůstem zaměstnanosti o 2,5 %. Významně k celkové dynamice přispělo také uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (107,2 %), které zahrnuje podstatnou

⁶ Údaje o spotřebě dle trvanlivosti jsou v domácím pojetí a bez sezónního očištění.

⁷ Zaměstnanost v pojetí národních účtů, údaj je sezónně očištěn.

⁸ Do reálného vyjádření převedeno s využitím deflátoru výdajů na konečnou spotřebu domácností.

⁹ Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

část pracovníků ve službách. Odvětví služeb si obecně udržela vyšší dynamiku vyplacených mezd než průmysl. Výrazným přírůstkem zaměstnanosti (4,9 %) bylo podpořeno zvýšení objemu mezd v informačních a komunikačních činnostech (7,0 %). Poměrně silně ve srovnání s průměrem rostla zaměstnanost v peněžnictví a pojišťovnictví, což se promítalo i do dynamiky mzdových nákladů (6,1 %). O 6,7 % se zvýšil objem vyplacených mezd v profesních, vědeckých a technických činnostech. Naopak podprůměrného růstu dosahoval objem mezd ve zpracovatelském průmyslu (4,5 %), ale také ve stavebnictví (5,0 %).

Růst investiční aktivity podpořily hlavně domácnosti. Vývoj investic do strojů ukazuje na zhoršená očekávání sektoru nefinančních podniků.

Meziroční přírůstek výdajů na tvorbu hrubého kapitálu dosáhl 0,2 %. Růstu ale bylo dosaženo díky příznivému vývoji zásob. Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu (investiční aktivity) naopak poklesly o 0,3 %, poprvé od počátku roku 2017. Negativní příspěvek k růstu HDP ještě dál prohloubilo vyloučení dovozu pro konečné užití. Investiční poptávka byla totiž zčásti saturována dovozem. Z věcného složení investiční aktivity¹⁰ lze nepřímo usuzovat, že růst podporovala spíše činnost domácností a vládních institucí. Nejvýrazněji rostly výdaje na obydlí (7,0 %). V porovnání s předchozím čtvrtletím posílila meziroční dynamika také u výdajů na ostatní budovy a stavby (3,0 %). Stagnovaly investice do dopravních prostředků a zařízení (0,4 %) a produktů duševního vlastnictví (0,4 %). Nejistotu a zhoršený ekonomický sentiment nefinančních podniků potvrzují výdaje na ICT a ostatní stroje a zařízení, které ve 3. čtvrtletí meziročně klesly o 2,6 %.

Bilance zahraničního obchodu meziročně rostla, zejména však pod vlivem útlumu dovozu.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami ve 3. čtvrtletí dosáhla přebytku 92,2 mld. korun¹¹, který se meziročně zvýšil o 17,8 mld. Výrazný přírůstek kladného salda byl z většiny způsoben nárůstem přebytku obchodu se zbožím (+16,6 mld. korun), méně službami (+1,2 mld.). K pozitivnímu výsledku přispělo i srovnání s poměrně nízkou úrovní 3. čtvrtletí loňského roku. Podobně jako ve 2. čtvrtletí 2019 docházelo k výraznějšímu útlumu dynamiky importu (reálný meziroční přírůstek činil 1,0 %), což vedlo ke zlepšení bilance navzdory jen mírnému růstu vývozu (1,8 %). To potvrzuje i srovnání příspěvků k růstu HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití a bez vyloučení. Na rozdíl od loňského roku, kdy rozdíly u příspěvku spotřeby a investic k růstu dosahovaly více než 0,5 p. b., nyní jsou nepatrné. Růst spotřební a investiční poptávky již není tak silně saturován dovozem.

Pozice služeb jako tahouna růstu HPH zůstává nezměněna. Vyniká mezi nimi dynamika informačních a komunikačních činností.

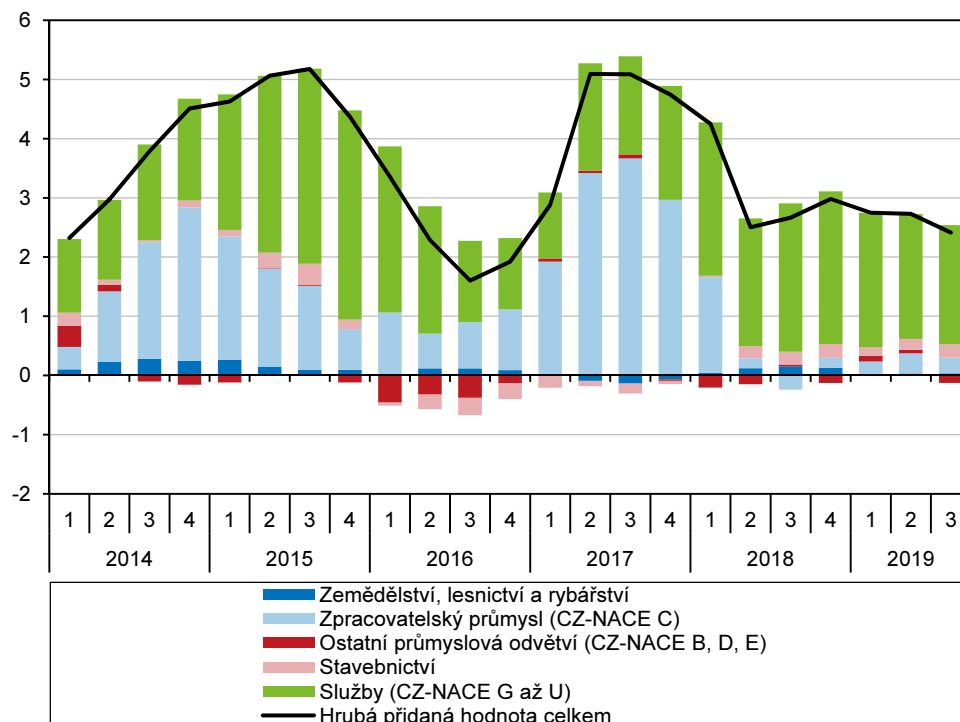
Meziroční přírůstek hrubé přidané hodnoty (HPH) ve 3. čtvrtletí dosáhl 2,4 % a oproti úrovni 1. a 2. čtvrtletí zpomalil o 0,3 p. b. V porovnání s předchozím kvartálem se HPH zvýšila o 0,3 %, což znamenalo rovněž výrazné zpomalení oproti tempu předchozích sedmi čtvrtletí. Struktura meziročního růstu se ve 3. čtvrtletí prakticky neměnila a dominanci si udržela odvětví služeb, zatímco příspěvek zpracovatelského průmyslu byl nevýrazný. Celkově HPH ve zpracovatelském průmyslu meziročně vzrostla o 1,0 % a příspěvek k růstu činil 0,3 p. b. Ostatním průmyslovým odvětvím se ale nedařilo a jejich vliv na dynamiku HPH byl negativní. Jen mírný byl rovněž příspěvek stavebnictví (0,2 p. b.), kde růst HPH ve 3. čtvrtletí zrychlil na 4,1 %. Z odvětví služeb přispělo nejvíce k růstu HPH uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (0,6 p. b.). Má totiž v ekonomice velkou váhu a navzdory mírnému zpomalení si udrželo nadprůměrný růst (2,9 %). Do pozice tahouna růstu se postupně dostávají informační a komunikační činnosti, které si navzdory všeobecnému zpomalování udržely růst o 8,1 % a přispěly k celkové dynamice 0,4 p. b. Výrazný růst posledních dvou let také přispěl k posílení jejich váhy v ekonomice – nyní je HPH odvětví velmi blízko HPH stavebnictví. Nad průměrem ekonomiky rostla také HPH činností v oblasti nemovitostí (3,0 %,

¹⁰ Data o věcném členění tvorby hrubého fixního kapitálu nejsou sezónně očištěna.

¹¹ Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).

příspěvek 0,3 p. b.) a profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (4,3 %, 0,3 p. b.). Solidně přispěla také odvětví s převahou vládních institucí (0,3 p. b.) navzdory jen mírnému růstu HPH (1,8 %).

Graf č. 3 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

3. Výkonnost odvětví

Zatímco v první polovině roku 2019 projevovala tuzemská ekonomika dostatečnou odolnost vůči nepříznivým vnějším faktorům, ve 3. čtvrtletí její výkon již zpomalil.

Více než tři čtvrtiny růstu HPH v ekonomice zajistily služby. Pokračoval dynamický rozvoj informačních a komunikačních činností, rostla poptávka po službách pro podniky.

Meziroční růst HPH ve zpracovatelském průmyslu zvolnil k 1 %. Stavebnictví naopak pokračovalo v loňském oživení. K růstu výkonu primárního sektoru pomohly i vyšší sklízň obilovin.

Index průmyslové produkce ve 3. čtvrtletí meziročně klesl, poprvé od poloviny roku 2013.

Výkon všech odvětví ekonomiky zachycený prostřednictvím jimi vytvořené hrubé přidané hodnoty (HPH)¹² vzrostl během 3. čtvrtletí o 0,3 % a zaznamenal nejslabší mezikvartální posun od poloviny roku 2016. Pozitivní bylo, že alespoň mírný růst si uchovala drtivá většina hlavních odvětví¹³. Během prvního pololetí 2019 přitom projevovala tuzemská ekonomika dostatečnou odolnost vůči nepříznivým vnějším faktorům¹⁴, růstová tempa HPH dosahovala stabilně 0,6 % a jen nepatrně zaostávala za průměrem roku 2018. Za 1. až 3. čtvrtletí vzrostla HPH meziročně o 2,6 % (v samotném 3. kvartálu o 2,4 %).

K meziročnímu růstu HPH přispělo letos všech jedenáct hlavních odvětvových uskupení. Podobně jako po celý loňský rok tvořil těžšíste růstu terciární sektor. Jeho výkon za tři čtvrtletí 2019 posílil o významná 3,4 % a sám tak zajistil více než tři čtvrtiny růstu HPH celé ekonomiky. V rámci služeb rostly letos, podobně jako v roce 2018, nejvíce informační a komunikační činnosti (+8,4 %), za posledních šest let navýšily svou přidanou hodnotu o více než polovinu. Na silný loňský rok navázalo také váhově významné uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (+3,3 %) profitující z rostoucí kupní síly domácností, rozvoje zbožívého zahraničního obchodu i příjezdového cestovního ruchu. V průběhu roku 2019 bylo ale v tomto uskupení patrné zvolnění tempa (v 1. čtvrtletí +4,0 %, ve 3. čtvrtletí +2,9 %), které souviselo se slábnoucím růstem spotřeby domácností v Česku. Dařilo se i všem ostatním odvětvím služeb. Druhý rok v řadě silil růst v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (+4,3 %) i v činnostech v oblasti nemovitostí (+3,1 %). Naopak po dynamickém období let 2015 až 2018 zvolnil růst HPH ve finančním sektoru (na 2,4 %). Nejslabším tempem v rámci služeb rostla přidaná hodnota v uskupení veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (o 1,8 %), její dynamika se ale nevymykala z trendů předchozích tří let.

V návaznosti na vývoj v Německu i v celé eurozóně¹⁵ pokračovalo zpomalování výkonu tuzemského zpracovatelského průmyslu. V 1. až 3. čtvrtletí 2019 zde HPH vzrostla o 1,1 % a připsala si tak za srovnatelné období nejslabší meziroční tempo od konce poslední recese. Výkon nezpracovatelských průmyslových oborů stagnoval, především vlivem slabších výsledků v samotném 3. čtvrtletí. Na loňské oživení navázalo stavebnictví (+3,3 %), kde růst během roku 2019 mírně silil a ve 3. čtvrtletí přispěl k navýšení HPH celé ekonomiky prakticky srovnatelně jako celý zpracovatelský průmysl¹⁶. V primárním sektoru se HPH za tři čtvrtletí zvýšila o 1,5 %. Projevil se pozitivní vývoj v rostlinné produkci, kde došlo zejména vlivem meziročního růstu hektarových výnosů k posunu objemu celkových sklizní na úroveň blízkou desetiletému průměru (především u obilovin a píce)¹⁷. Ve směru růstu reálné produkce patrně působil i vyšší objem těžby kůrovcového dříví, mírné navýšení výroby masa i mléka.

Podrobnější pohled na dílčí odvětví umožňují podnikové statistiky. Jestliže index průmyslové produkce¹⁸ za 1. pololetí 2019 vykazoval ještě mírný meziroční růst (+0,6 %), ve 3. čtvrtletí se tempo snížilo až na -0,9 %, čímž došlo ve čtvrtletní periodě k prvnímu poklesu od poloviny

¹² Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

¹³ Výjimkou byla odvětví s převahou veřejného sektoru (-0,2 %, mezikvartálně) a seskupení těžebního průmyslu a energetiky (-2,5 %).

¹⁴ Jednalo se zejména o citelné zpomalení hospodářského růstu v klíčových exportních teritoriích, dále posilované narůstajícími regulačními opatřeními v mezinárodním obchodu i přetrvávající nejistotou ohledně budoucího uspořádání vztahů mezi Velkou Británií a EU.

¹⁵ Růst celkové hrubé přidané hodnoty v těchto uskupeních výrazně zpomaloval již v průběhu celého loňského roku. V jeho poslední čtvrtině dosahoval v zemích eurozóny slabých 1,2 %, v samotném Německu dokonce jen 0,5 %. Ve 3. čtvrtletí 2019 klesla obdobná tempa na 1,1 %, resp. 0,3 %, horší výsledky se naposledy projevíly v roce 2013.

¹⁶ I tak ale HPH ve stavebnictví za úrovní svého konjunkturálního vrcholu z minulé dekády nadále mírně zaostávala (o 3 %). Naopak zpracovatelský průmysl se ve 3. čtvrtletí 2019 nacházel téměř o třetinu nad touto úrovní, celá ekonomika pak bezmála o pětinu.

¹⁷ Celková sklizeň (dle odhadu z poloviny října) dosáhla v roce 2019 u obilovin 7,64 mil. tun a meziročně vzrostla o desetinu. Méně příznivá situace byla u technických plodin, jimž neprosperovalo dlouhé suché období v první polovině jara ani rekordně vysoké červnové teploty. Sklizeň řepky klesla meziročně o šestinu a dosáhla sedmiletého minima. Meziročně mírně vyšší (+3 %), ale citelně pod dlouhodobým průměrem byla letos sklizeň brambor. Spíše k průměru se po velmi dobré úrodě z roku 2018 letos posunula situace v ovocnářství či vinařství.

¹⁸ Zahnuje odvětví těžby a dobývání, zpracovatelského průmyslu a také energetiky (zde pojímané jako odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu). Všechna meziroční tempa produkce (na úrovni odvětvových sekcí i oddílů) jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa pak také o vliv sezónnosti.

Reagoval primárně na delší recesi německého průmyslu.

roku 2013. Nicméně časné náznaky zpomalení již byly z mezičtvrtletních temp patrné na sklonku roku 2018¹⁹, kdy tuzemský průmysl se zpožděním reagoval na ochlazení poptávky v eurozóně²⁰. Ta se nezlepšila ani v průběhu roku 2019 a například recese německého průmyslu již dokonce dosáhla délky (zdaleka však ne intenzity) z přelomu let 2008 a 2009²¹. S ohledem na výraznou exportní orientaci tuzemského průmyslu i silnou provázanost zejména s vývojem v Německu²² tak není letošní vývoj průmyslu v ČR příliš překvapivý.

Prorůstově působila na průmyslovou produkci výroba dopravních prostředků (vč. návazných oborů), v menší míře také farmaceutický a potravinářský průmysl.

V úhrnu za tři čtvrtletí 2019 průmyslová produkce v ČR meziročně fakticky stagnovala (+0,1 %, o rok dříve +3,4 %). Relativně příznivý vývoj pokračoval letos ve výrobě dopravních prostředků spolu s nejbližšími subdodavatelskými obory (zejména výrobou elektrických zařízení). Výše uvedená odvětví v úhrnu podpořila růst průmyslu o 0,9 p. b. Ve váhově dominantním oboru výroby motorových vozidel vzrostla produkce o 2,2 % (podobně jako v 1. až 3. čtvrtletí 2018), což dokládaly i údaje o fyzické výrobě²³. Z loňského tempa letos výrazně neslevila ani výroba ostatních (zejm. kolejových) dopravních prostředků (+4,9 %), a to zásluhou posílení zahraniční poptávky. K růstu průmyslové produkce přispěl také váhově okrajový, ale dynamický a výrazně proexportní obor farmaceutického průmyslu (0,2 p. b.)²⁴. Mírně, ale dlouhodobě posilovaly produkci papírenský průmysl a též váhově významnější potravinářský průmysl, jenž je tradičně orientován převážně na tuzemskou poptávku. Ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů, která patřila v letech 2017 i 2018 k nejdynamičtějším průmyslovým oborům, produkce posílila jen o 0,7 %. Projevilo se oslabení zahraniční poptávky, speciálně ve 3. čtvrtletí 2019.

Graf č. 5 Příspěvy dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce
(v procentních bodech, očištěno o kalendářní vlivy)

¹⁹ Ve 4. čtvrtletí 2018 mezikvartálně klesl o 0,1 % a v následujícím období se dále jeho pokles prohloubil na 1,1 %. Průmysl v Česku tak zaznamenal nejslabší výsledek od konce roku 2012.

²⁰ Zde se index průmyslové produkce v mezičtvrtletním vyjádření zastavil již na počátku roku 2018 a neožil ani v jeho průběhu. Naopak ve 4. čtvrtletí se pokles výkonu průmyslu eurozóny prohloubil (na 1,2 %) a poprvé od konce recese se snížil i meziročně (o 1,9 %). Snížení výkonu v tomto období nastalo současně i ve všech pěti největších ekonomikách EU (meziročně i mezičtvrtletně).

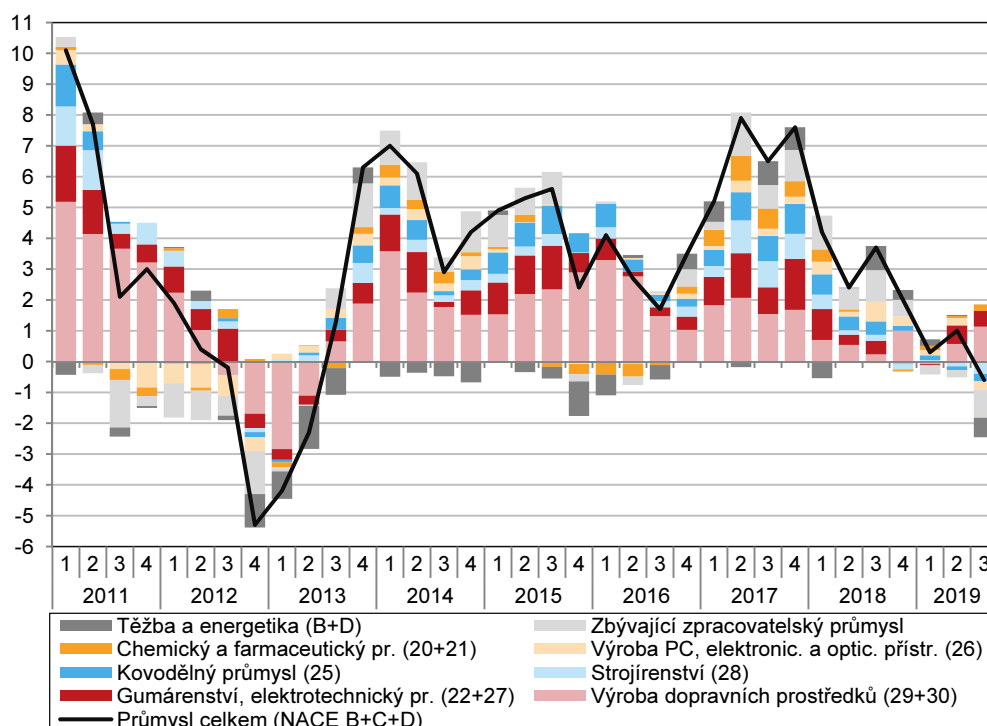
²¹ Mezikvartální pokles průmyslové produkce Německa, započatý ve druhé polovině loňského roku, trval již páté čtvrtletí v řadě. Za toto období se výkon průmyslu snížil o 6,4 %. Ve 3. čtvrtletí 2019 klesla průmyslová produkce meziročně ve více než polovině států EU (v celé Unii o 1,4 %). Mírný růst si udržovaly zejména novější členské státy ze střední a východní Evropy (v prvé řadě Maďarsko).

²² Dle národního pojetí zahraničního obchodu mířilo v 1. až 3. čtvrtletí do Německa 31,3 % celého zbožového exportu (v němž v drtivé většině figurují výrobky průmyslové povahy), do zemí eurozóny v úhrnu dokonce 65,3 %. Oba podíly zůstávají v současné dekádě poměrně stabilní.

²³ Dle údajů Sdružení automobilového průmyslu bylo v 1. až 3. čtvrtletí 2019 v ČR vyrobeno 1,072 mil. motorových vozidel, a loňský rekordní počet se tak navýšil o 0,7 % (podobné růstové tempo bylo dosaženo i loni). Mírný pokles počtu prodaných vozů v tuzemsku byl kompenzován vyšším exportem.

²⁴ Ve srovnání s 1. až 3. čtvrtletím 2018 zde produkce vzrostla o bezmála pětinu, za posledních sedm let téměř o dvě třetiny.

Zdroj: ČSÚ

Produkce se snížila ve strojírenství i kovovýrobě – odvětvích, která v Česku zažívala poklesy obvykle jen v éře recese.

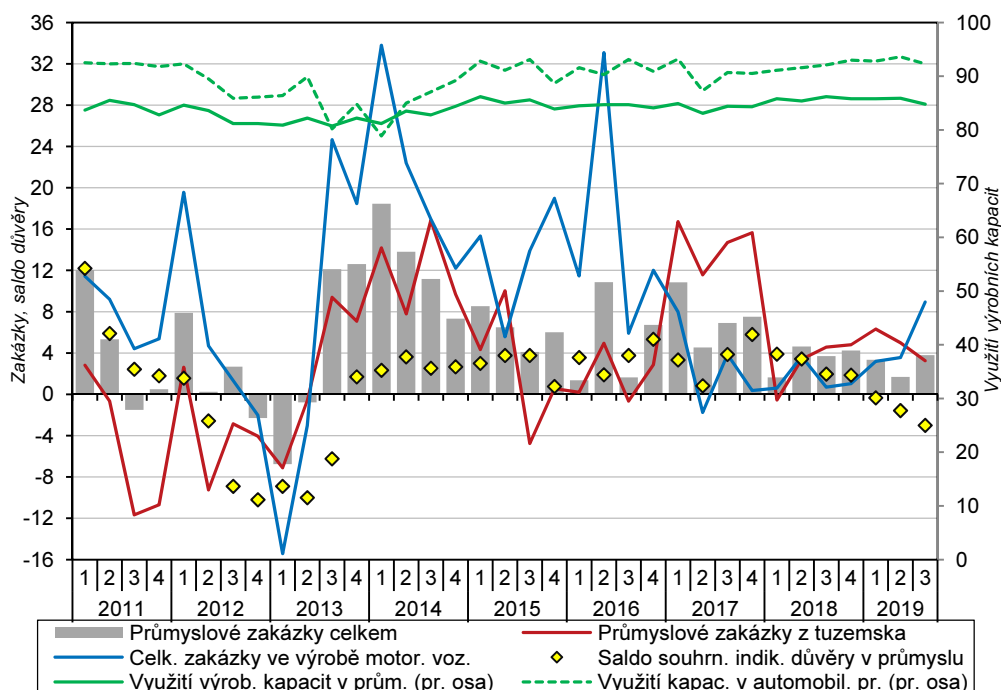
Výkon průmyslu v 1. až 3. čtvrtletí tlumilo nejvíce strojírenství (příspěvek –0,2 p. b.). Mělké 2% snížení produkce znamenalo v tomto váhově významném odvětví nejslabší meziroční výsledek od hluboké recese v roce 2009. Nepříznivý výsledek zde zrcadlil snížení zahraniční poptávky, naopak tržby i hodnota nových zakázek z tuzemska letos rostly. První pokles od poslední recese (resp. roku 2012) dolehl letos také na kovovýrobu (–0,8%). Snížení zahraniční a zčásti i tuzemské poptávky vyústilo ve 4,7% pokles produkce hutnictví a slévárenství, nejhlubší za posledních sedm let. Klesl i výkon odvětví výroby ostatních nekovových minerálních výrobků (o 3,7%), primárně vlivem oslabení zahraniční poptávky. V menší míře se projevilo i to, že zčásti již vyprchal silný růstový impuls spojený s tuzemskou poptávkou po stavebních materiálech, patrný v předchozích dvou letech. Zastavil se také růst dřevě většiny menších zpracovatelských oborů (např. dřevozpracujícího, nábytkářského či obuvnického průmyslu). Pokračoval dlouhodobý útlum v těžebním průmyslu, v němž váhově dominantní těžba uhlí pokles produkce prohloubila (na –6,5%, na šestileté minimum). Souběžně posilovala těžba stavebních materiálů (kamene, písku a jílu), meziročně o 1,3%, proti roku 2013 o 21%. V odvětví energetiky produkce meziročně stagnovala.

Dlouhodobý útlum těžby uhlí pokračoval. Nadále naopak posilovala těžba stavebních materiálů.

Nominální tržby průmyslových podniků dále posilovaly. Projevil se cenový růst i vyšší počet pracovních dní.

Nominální tržby průmyslových podniků vzrostly v 1. až 3. čtvrtletí meziročně o 3,2% (bez významnějších rozdílů mezi tržbami z tuzemska a z přímého vývozu). Podobným tempem se celkové tržby zvyšovaly i za celý loňský rok. Navzdory oslabování dynamiky produkce posílily tržby ve 3. čtvrtletí na 3,3%, převážně působením meziročně vyššího počtu pracovních dní (o tři). Růst tržeb zrcadlil mírné vzhlínání cen v ekonomice vlivem vyšších cen energií i lidské práce. Celkové tržby letos klesly jen ve čtyřech průmyslových oborech, z významnějších šlo o chemický průmysl (o 1%) a hutnictví (o 5%) či těžbu uhlí (o 13%).

Graf č. 6 Nové zakázky v automobilovém průmyslu, v průmyslu celkem (v běžných cenách, meziročně v %), saldo indikátoru důvěry v průmyslu* (v bodech) a využití výrobních kapacit v průmyslu* (v %, pravá osa)

*Údaje jsou sezónně očištěny.

Zdroj: ČSÚ

Mírný růst hodnoty nových zakázek stále přetrvával i ve 3. čtvrtletí. Využití výrobních kapacit zůstávalo i přes mírnou korekci stále vysoké.

Vyhledky tuzemského průmyslu směrem k přelomu let 2019 a 2020 zůstávají rozporuplné. Na jedné straně přetrvává od loňského roku mírný růst zakázek²⁵. Ten ve 3. čtvrtletí 2019 dosahoval meziročně 3,5 %²⁶ (s minimálními rozdíly mezi objednávkami z tuzemska či ze zahraničí). Dvojciferný růst zakázek signalizovaly podniky vyrábějící dopravní prostředky a také odvětví elektrotechnického a farmaceutického průmyslu. S mírně slabší poptávkou se patrně bude potýkat strojírenství, hlubší redukce pak hrozí hutnictví a slévárenství. Přestože využití výrobních kapacit v celém průmyslu se mezi počátkem 2. a 4. čtvrtletí 2019 snížilo z 86 na 84 %, zůstává stále vysoké, především ve výrobě motorových vozidel. Sezónně očištěné saldo indikátoru důvěry v průmyslu sestoupilo v březnu 2019 po více než pěti letech do záporného pásma a na počátku 4. čtvrtletí se lehký pesimismus dále prohloubil (na -6,7 bodu v listopadu). Nejvýznamnější bariérou růstu průmyslových podniků je od poloviny roku 2019 opět nedostatečná poptávka, na počátku 4. čtvrtletí ji naznačovalo 47 % podniků, o rok dříve 33 %. Ve stejném období naopak role nedostatku pracovní síly klesla (ze 45 na 37 %). Šestina podniků však žádné významné bariéry neindikovala. Lehce pesimisticky vyznívá pro průmysl prohlubující se mírný pokles zaměstnanosti i obezřetnější přístup k investiční činnosti²⁷.

Saldo indikátoru důvěry v průmyslu sestoupilo do lehce záporného pásma, na počátku 4. čtvrtletí pesimismus podniků mírně vzrostl.

Velmi vysoké loňské růstové tempo letos stavebnictví neudrželo. Ve 3. čtvrtletí stavební produkce meziročně pouze stagnovala.

Stavební produkce²⁸ vzrostla v 1. až 3. čtvrtletí meziročně o 1,9 %²⁹, ve srovnání se silným tempem ze stejného období roku 2018 (+11,2 %) šlo o citelné zvolnění. V loňském roce bylo celé odvětví podpořeno výrazným zrychlením čerpání prostředků z rozpočtu EU, tento faktor se letos projevoval v menší míře. K růstu stavebnictví přispěl svižný vstup do letošního roku – za první tři měsíce vzrostl jeho výkon mezičtvrtletně o 3,3 %, když rychlejšímu rozjezdu stavebních prací přálo i teplejší počasí. V průběhu roku ale dynamika celého odvětví slábla,

²⁵ Zjišťování zakázek probíhá pouze ve vybraných oddílech CZ-NACE (13, 14, 17, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30), které vyrábějí převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek.

²⁶ Horší vyhlídky naznačoval říjen 2019, kdy nové zakázky meziročně klesly o 5 %, výhradně vlivem snížení poptávky ze zahraničí (-7 %).

²⁷ Z pravidelných konjunkturálních šetření vyplynulo, že v listopadu 2019 očekávaly podniky ve zpracovatelském průmyslu nepatrný meziroční pokles investic pro rok 2020 (-1 %). V obdobném šetření z listopadu 2018 byl růst investic v roce 2019 očekáván ve výši 5 % (následně byl korigován v dubnu 2019 na 12 %).

²⁸ Všechny meziroční údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa pak také o vliv sezónnosti.

²⁹ V celé EU posilovala stavební produkce v 1. až 3. čtvrtletí meziročně o 3,0 % (o rok dříve o 2,0 %). Nejdynamičtěji rostlo letos stavebnictví v Maďarsku a Rumunsku (shodně o 28 %), mírnějšími tempy posilovalo i ve většině novějších členských států (vyjma Slovenska). V některých státech pomohl svižný růst stavebnictví zčásti kompenzovat pokles produkce v průmyslu (Německo, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko).

a ve 3. čtvrtletí se meziroční růst dokonce zastavil³⁰ (výhradně vlivem pozemního stavitelství). Za tři čtvrtletí vzrostl výkon pozemního stavitelství meziročně o 1,2 %, inženýrského stavitelství o 4,1 % (obě dílčí odvětví přispěla k posílení celého stavebnictví srovnatelnou měrou).

K akceleraci bytové výstavby v ČR letos přispěly téměř výhradně byty v bytových domech.

Výrazně lépe než ostatním segmentům pozemního stavitelství se letos dařilo rezidentní výstavbě, která postupně reaguje na dlouhodobě silnou poptávku v této oblasti. Tempo meziročního růstu počtu zahájených bytů v ČR letos za tři čtvrtletí zrychlilo na 17,8 % (na 29,1 tis. bytů). Z drtivé většiny to bylo zásluhou vyššího počtu bytů v bytových domech (o 4,2 tis.), jejichž výstavba loni stagnovala. Na růstu všech zahájených bytů se letos, na rozdíl od předchozích let, podílela zejména Praha³¹ (celou polovinou), mírnější posílení výstavby ale zaznamenalo i dalších devět krajů ČR. Zvyšovala se i nabídka dokončených bytů v ČR, a to již pátým rokem (až na 25,8 tis.). Četnost dokončených bytů v bytových domech se letos blížila úrovni vrcholu konjunktury minulé dekády, počet bytů v rodinných domech byl v rámci 1. až 3. čtvrtletí dokonce v samostatné historii ČR nejvyšší.

Nabídka zahájených bytů v Praze se výrazně rozšířila, i tak stále zaostávala za přírůstkem obyvatel i pracovních příležitostí.

Hodnota nových stavebních zakázek ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostla o 17 %. Pokračoval trend růstu váhy větších projektů.

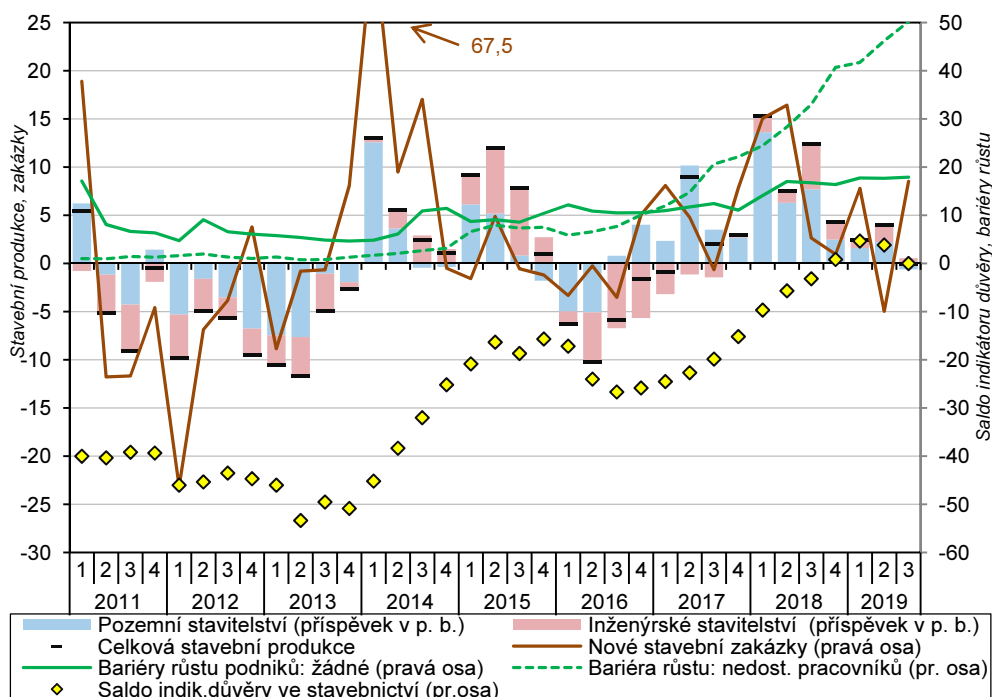
Krátkodobé vyhlídky stavebnictví zůstávají spíše příznivé. Hodnota nových tuzemských zakázek (u podniků s více než 50 zaměstnanci) po oslabení ve 2. čtvrtletí v následujícím kvartálu opět rostla (meziročně o 17 %). K růstu ale přispělo jen inženýrské stavitelství. I díky výstavbě a modernizaci dopravní infrastruktury se stále více prosazovaly větší projekty, průměrná velikost nové zakázky ve stavebnictví rostla třetím rokem v řadě (za tři čtvrtletí 2019 na 4,2 mil. korun³²). Celková zásoba práce (představovaná dosud nerealizovanými stavebními zakázkami) se podobně jako loni meziročně navyšovala, ve 3. čtvrtletí 2019 o 11 %. Přestože i letošní růst byl stále dominantně tažen veřejnými zakázkami (s růstem o 17 %), bylo pozitivní, že proti loňsku posílilo růstové tempo zásoby soukromých tuzemských zakázek (ze 6 na 13 %).

Graf č. 7 Příspěvky odvětví k meziroční změně stavební produkce (v p. b.), celková stavební produkce a nové zakázky (meziročně v %), saldo indikátoru důvěry ve stavebnictví* (v bodech, pravá osa) a vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa)

³⁰ Projevila se vysoká základna loňského roku i krátkodobý meziroční pokles zakázek (ve 2. čtvrtletí 2019). Samotné 3. čtvrtletí bylo také specifické vyšším počtem pracovních dní (meziročně o tři), bez zohlednění tohoto vlivu by mírný růst stavební produkce pokračoval (+1,3 %).

³¹ Počet zahájených bytů v Praze činil za tři čtvrtletí 4,9 tis. Podobné četnosti zde bylo za srovnatelné období dosaženo naposledy v roce 2009. Dosavadní letošní počet těchto bytů v metropoli se nacházel již jen desetinu pod úroveň konjunkturního období 2006 až 2008. Navzdory pozitivnímu posunu v nabídce bytů jejich četnost za přírůstkem počtu obyvatel i pracovních příležitostí v Praze nadále zaostávala.

³² Vzrostla i průměrná orientační hodnota připadající na jedno stavební povolení (v 1. až 3. čtvrtletí 2019 činila 4,6 mil. korun, o rok dříve 4,3 mil.). Nejrychleji meziročně rostla u nové výstavby (bytových i nebytových budov). Celková hodnota stavebních povolení posílila meziročně o 16 %.

Údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.
 *Údaje jsou sezónně očištěny.

Zdroj: ČSÚ

Pozitivní saldo důvěry ve stavebnictví dosáhlo vrcholu v lednu 2019. Klíčovou bariérou silně vytížených stavebních podniků je nedostatek pracovní síly.

Indikátor důvěry manažerů stavebních podniků opustil v listopadu 2018 záporné pásmo (poprvé od září 2008) a na počátku roku 2019 těsně překonal dosud rekordní optimismus z roku 2005 (+5,5 bodu). V další části roku již důvěra nerostla, ale stále zůstávala převážně mírně pozitivní. Pokračoval strmý růst podílu podniků, jejichž rozvoj limitoval nedostatek pracovní síly (až na 50 % na počátku 4. čtvrtletí 2019). Vysoká vytiženost stavebních podniků se odrážela i v mírném růstu zaměstnanosti.

Tempo tržeb ve vybraných službách během roku 2019 sláblo.

Dynamika tržeb ve vybraných službách³³ během roku 2019 slábla a ve 3. čtvrtletí se meziroční tempo snížilo na -0,9 %. Výkon služeb klesl teprve podruhé za posledních pět let. V růstu sice pokračovaly dlouhodobě dynamické informační a komunikační činnosti (+4,8 %), ty ale nedokázaly kompenzovat nepříznivý vývoj v ostatních odvětvových sekcích – především ve váhově dominantní dopravě a skladování (-2,5 %). V úhrnu za tři čtvrtletí rostly služby o rovné 1 %, ve stejném období let 2017 i 2018 se meziroční tempa pohybovala mezi 4 a 5 %.

Dynamický růst informačních a komunikačních činností přetrvával.

V sekci informační a komunikační činnosti tržby za 1. až 3. čtvrtletí meziročně posílily o 5,4 %, především zásluhou činností v oblasti informačních technologií (zahrnující programování, správu počítačového vybavení či poradenství v oblasti IT). Menší měrou ale přispěla k růstu všechna dílčí odvětví. Nejvíce se dařilo vydavatelským činnostem (+10,9 %), kde svižný růst tržeb za prodej SW kompenzoval pokles tržeb vydavatelů novin a časopisů. Vedlo se i tzv. filmovému a hudebnímu průmyslu (+7,1 %)³⁴. V sekci doprava a skladování tržby letos klesly o 0,5 % a docílily nejslabšího tempa od krizového roku 2009. Do letošního výsledku se promítá slabší výkonnost průmyslu doprovázená klesající dynamikou obrátu v zahraničním obchodu. K poklesu nejvíce přispěly nižší tržby ve skladování (i vlivem velmi vysoké loňské srovnávací základny). V klíčovém segmentu pozemní a potrubní dopravy tržby setrvaly na loňské úrovni, neboť vyšší přepravní výkony osobní dopravy (zejm. železniční) kompenzovaly méně příznivý vývoj nákladní dopravy. Z ostatních segmentů se dařilo poštovním a kurýrním činnostem (profitujícím z rychlého rozvoje internetového obchodu) a již druhým rokem i vodní

Tržby dopravy a skladování klesly poprvé od krizového roku 2009. Projevilo se zvolnění v průmyslu i zahraničním obchodu. Tržby v ubytování, stravování a pohostinství rostly již druhým rokem

³³ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za služby jsou ve stálých cenách, meziroční údaje jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěny o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

³⁴ Dařilo se i samotnému segmentu filmové distribuce. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly v 1. až 3. čtvrtletí 2019 tržby ze vstupného v kinech v ČR meziročně o 22 % a počet návštěvníků dosáhl 13,1 mil. – nejvyšší hodnoty v rámci srovnatelného období po roce 1993.

jen mírně. Odrážely tak výsledky příjezdového cestovního ruchu.

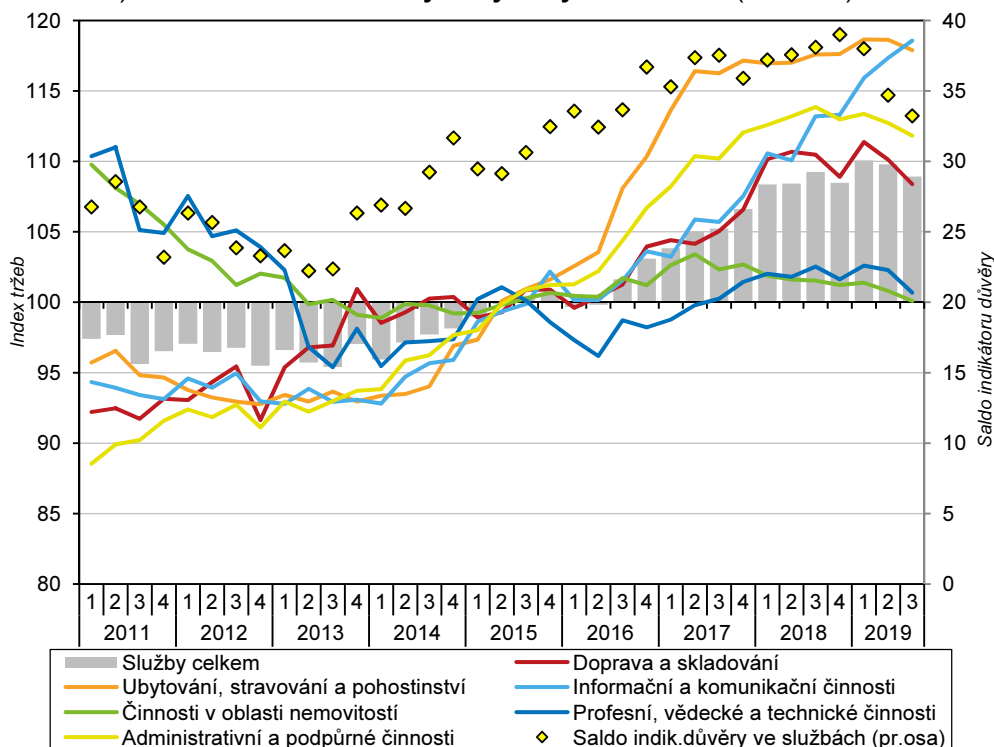
Díky příznivé finanční situaci domácností i přetrvávající spotřebitelské důvěře zůstalo svižné tempo růstu maloobchodních tržeb zachováno.

Tržby za prodej nepotravinářského zboží v ČR se zvyšovaly čtvrtým nejvyšším tempem mezi státy EU.

dopravě. V sekci ubytování, stravování a pohostinství vzrostly tržby, podobně jako loni, jen mírně přes 1 %. Tempo tržeb odpovídalo vývoji počtu přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních³⁵. V ostatních odvětvových sekcích letos tržby meziročně fakticky stagnovaly. Sekce profesní, vědecké a technické činnosti a také administrativní a podpůrné činnosti přitom ve stejném období loňského roku vykazovaly solidní růst (2,9, resp. 3,9 %). Ten v rámci dílčích odvětví přetrval do letošního roku u právních a účetnických činností, u vedení podniků a poradenství v oblasti řízení, aktivit v oblasti pronájmu a operativního leasingu či v oblasti průzkumu trhu a veřejného mínění.

Rekordně nízká výše nezaměstnanosti, růst kupní síly mezd i důchodů ve spojení s pozitivním (byť mírně slábnoucím) saldem spotřebitelské důvěry vyústily ve 3. čtvrtletí ve 4,6% meziroční růst maloobchodních tržeb³⁶. Za tři čtvrtletí činil růst 5,0 %, na podobném tempu přitom setrvává již pátým rokem. Růst maloobchodu táhl tradičně prodej nepotravinářského zboží (s růstem v 1. až 3. čtvrtletí o 8,0 %)³⁷ zahrnující i dynamický segment internetového a zásilkového prodeje (+18,4 %). Mezi specializovanými prodejny se již třetím rokem dařilo nejvíce těm s počítačovým a komunikačním zařízením (letos +10,3 %). V těsném závěsu následovaly prodejny s výrobky pro kulturu a rekreaci (díky brzkému nástupu letošní jarní sezóny). I díky slevovým akcím se vedlo i prodeji oděvů, obuvi i koženého zboží (+8,0 %). Mírný pokles postihl jen specializované prodejny s potravinami (o 1,5 %). Celkové tržby za prodej potravin ale rostly (+2,1 %), byť nejslabším tempem za posledních pět let. Totéž platilo i o prodeji pohonných hmot (+2,8 %). V motoristickém segmentu obchodu se tržby obdobným tempem jako loni mírně snižovaly (o 0,7 %), v samotném 3. čtvrtletí 2019 se ale meziroční pokles zastavil.

Graf č. 8 Tržby ve vybraných sekcích služeb (reálně, sezónně očištěno, úroveň roku 2015 = 100) a saldo indikátoru důvěry ve vybraných službách* (v bodech)

*Údaje jsou sezónně očištěny, zahrnuje i finanční sektor.

Zdroj: ČSÚ

³⁵ Ten vzrostl v 1. až 3. čtvrtletí 2019 meziročně o 2,2 %, z větší části zásluhou hostů z tuzemska (+3,0 %). K mírnému růstu počtu přenocování nerezidentů přispěli nejvíce hosté z Německa, Polska, Ukrajiny, Francie, Slovenska a USA. Opačně působila zejména slabší poptávka klientely z Ruska (hosté: +1,7 %, přenocování: -4,9 %) a Jižní Korey (-7,1 %, resp. -7,4 %).

³⁶ Všechna meziroční tempa tržeb za maloobchod jsou uvedena ve stálých cenách a očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

³⁷ Jeho růst téměř dvojnásobně převyšoval tempo v EU. Mezi státy EU měly vyšší růst jen Litva (9,4 %), Rumunsko a Maďarsko (shodně 8,7 %).

4. Vnější vztahy

Meziroční dynamika exportu ve 3. čtvrtletí zrychlila.

Celková hodnota vývozu zboží v 1. až 3. čtvrtletí 2019 dosáhla 2 774,6 mld. korun³⁸. Zvýšení v porovnání se stejným obdobím předchozího roku tak činilo 105,4 mld. korun (3,9 %). Poměrně solidní byla meziroční dynamika v 1. i 2. kvartálu letošního roku (3,7 % a 3,5 %). Ve 3. čtvrtletí ale došlo k posílení meziročního růstu na 4,7 %. Hodnota exportu se tak zvýšila o 40,1 mld. korun na 893,9 mld.

Rostl zejména export do zemí Evropské unie.

Teritoriální členění exportu ukazuje, že posílení meziroční dynamiky ve 3. čtvrtletí mělo zdroj zejména v obchodu se zeměmi Evropské unie. Hodnota vývozu do EU se zvýšila o 4,1 % a mimo EU se udrželo poměrně vysoké tempo 8,0 %. Na 4,3 % zrychlil růst vývozu do Německa a o 4,4 % se zvýšil export do Polska. Silně rostl také export do Maďarska (14,9 %) a Španělska (14,7 %). Poměrně solidní byl meziroční přírůstek hodnoty exportu na Slovensko (5,2 %), tempo ale zpomalilo oproti předchozím kvartálům, a stejně rostl i export do Francie. Mírného růstu dosáhl vývoz do Velké Británie (3,3 %). Z ostatních unijních zemí meziročně klesala hodnota vývozu do Itálie (-3,1 %), Nizozemska (-3,4 %, ovlivněno i vysokou srovnávací základnou), Rakouska (-1,4 %) a Švédska (-5,5 %). Vysokou dynamiku exportu do zemí mimo EU podpořil 21,9% růst vývozu do Švýcarska, 11,9% nárůst v případě Číny i silné 9,3% zvýšení vývozu do Ruska (tempo ale bylo slabší než v 1. pololetí). Silný, ale v porovnání s 1. pololetím mírnější byl také meziroční přírůstek exportu do Spojených států (8,6 %).

Motorová vozidla byla tahounem exportní dynamiky.

Většina z meziročního nárůstu hodnoty exportu ve 3. čtvrtletí připadla na obchod s motorovými vozidly (32,7 mld. korun, 15,3 %), což lze zčásti vysvětlit i nižší srovnávací základnou. Až daleko za hlavním vývozním artiklem se umístily příspěvky dalších druhů zboží. Významný byl přírůstek exportu strojů a zařízení (+4,4 mld. korun, 4,7 %). Dynamika vývozu ostatních významných artiklů byla méně výrazná – vývoz elektrických zařízení meziročně rostl o 0,7 % (0,5 mld. korun), kovodělných výrobků o 3,2 % (1,7 mld. korun), pryžových a plastových výrobků o 3,6 % (1,7 mld. korun), a chemických látek a přípravků o 3,6 % (1,4 mld. korun). Mimořádně vysoká s ohledem na obvyklou úroveň byla v souvislosti s kůrovcovou kalamitou hodnota vývozu produktů lesnictví a těžby dřeva. Ta ve 3. čtvrtletí vzrostla o 44,0 % (1,5 mld. korun) na 4,8 mld. korun. Vysoká srovnávací základna ovlivnila export počítačů, elektronických a optických přístrojů, který poklesl o 6,0 % (5,7 mld. korun). Hodnota vývozu základních kovů se meziročně snížila o 11,6 % (4,3 mld. korun).

Dovoz ve 3. čtvrtletí spíše stagnoval...

Celková hodnota importu zboží v 1. až 3. kvartálu dosáhla 2 638,1 mld. korun a meziročně narostla o 55,5 mld. korun (2,2 %). Meziroční dynamika dovozu v průběhu roku slábla. Zpomalení bylo výrazné již ve 2. čtvrtletí (ze 4,6 % na 1,2 %) a 3. čtvrtletí tento vývoj potvrdilo. Hodnota dovozu ve 3. kvartálu totiž meziročně vzrostla jen o 6,0 mld. korun (0,7 %) a dosáhla 864,1 mld. korun. Stagnaci vykázal dovoz z EU i ze zemí mimo ni. Mírně rostl dovoz z Německa (2,0 %) a Číny (2,0 %). Naopak posílení dynamiky zaznamenal import z Japonska (8,7 %) a Španělska (7,8 %). Ve výsledku ale převážil silně negativní meziroční vývoj u Ruska (-21,8 %) a Slovenska (-8,8 %).

... avšak i dovoz motorových vozidel ve 3. čtvrtletí nabral dech.

Podobně jako na straně vývozu meziroční dynamiku importu nejvíce ovlivnila motorová vozidla (meziroční přírůstek 9,4 %, +11,7 mld. korun) a stroje a zařízení (6,1 %, +5,0 mld. korun). Výraznější dopad na dynamiku měly také potravinářské výrobky (7,0 %, +2,6 mld. korun). Ve směru poklesu dovozu působila ropa a zemní plyn (-15,3 %, -5,9 mld. korun), zejména kvůli poklesu cen. Dalšími položkami, kde dovoz klesal, byly základní kovy (-7,2 %, -4,9 mld. korun), počítače, elektronické a optické přístroje (-4,4 %, -4,6 mld.

³⁸ Údaje statistiky zahraničního obchodu v národním pojetí v nominálním vyjádření zahrnující pouze obchod se zbožím. Hodnota vývozu je zachycena v cenách FOB, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou na hranice ČR. Dovoz uvedený níže v této kapitole je v cenách CIF, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou v zahraničí na hranice ČR. Data jsou platná k 9. 12. 2019.

korun) a také koks a rafinované ropné výrobky (−12,5 %, −2,2 mld. korun).

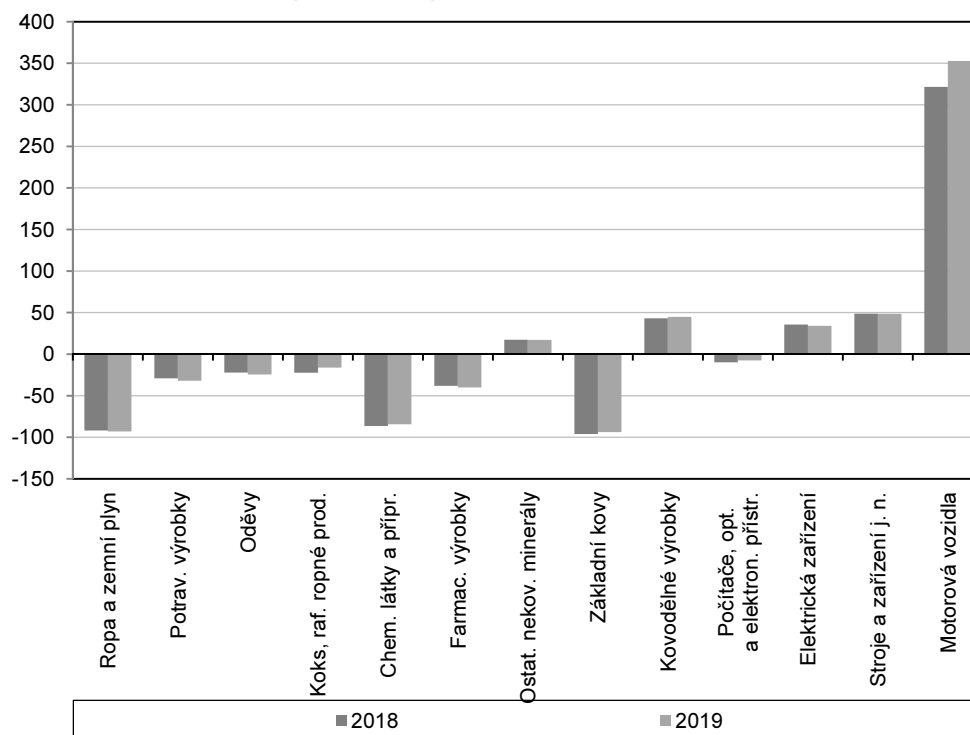
Rekordní zvýšení přebytku zahraničního obchodu ve 3. čtvrtletí vylepšilo výsledky celého roku.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím jasně odráží výše popsaný pozitivní vývoj vývozu v kombinaci se slábnoucí dynamikou importu. Celkový přebytek kumulovaně od počátku roku činil 136,5 mld. korun a meziročně se zvýšil o 49,9 mld. Hlavní úlohu v tom hrál právě 3. kvartál. Kladné saldo totiž dosáhlo 29,8 mld. korun a meziročně narostlo o 34,1 mld. korun (nejvíce v celé dostupné časové řadě). Většina meziročního růstu přebytku ve 3. čtvrtletí připadala na země EU (+25,0 mld. korun). Po více než dvouleté sérii prohlubování negativního salda ale došlo k meziročnímu zmírnění deficitu obchodu také se zeměmi mimo EU (o 11,0 mld. korun). Roli zde hrálo snížení cen ropy a zemního plynu. Výrazné zlepšení bilance tedy zaznamenal obchod s Ruskem (+9,6 mld. korun), Německem (+7,0 mld. korun) a Slovenskem (+8,2 mld. korun). Významnější zhoršení bilance bylo patrné v případě Itálie (−2,1 mld. korun) a Švédska (−1,1 mld. korun).

Obchod s motorovými vozidly ke zlepšení bilance přispěl nejvíce.

Ve směru meziročního růstu přebytku bilance ve 3. čtvrtletí nejsilněji přispěl obchod s motorovými vozidly (+21,0 mld. korun). Zejména kvůli poklesu cen se výrazně zlepšila bilance obchodu s ropou a zemním plynem (+6,6 mld. korun). Pozitivně působila bilance obchodu s ostatními dopravními prostředky (+3,2 mld. korun), chemickými látkami a přípravky (+2,6 mld. korun), produkty lesnictví a těžby dřeva (+1,6 mld. korun) a kovodělnými výrobky (+1,0 mld. korun). Výraznější zhoršení bilance nastalo u základních farmaceutických výrobků (−1,3 mld. korun) a počítačů, elektronických a optických přístrojů (−1,1 mld. korun).

Graf č. 10 Bilance zahraničního obchodu* ve statistice zahraničního obchodu (kumulace 1. až 3. čtvrtletí, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ
*v národním pojetí

5. Ceny

Cenová hladina ve

Celkový meziroční růst cenové hladiny v ekonomice podle deflátoru HDP si ve

3. čtvrtletí rostla poměrně výrazným tempem.

3. čtvrtletí udržel úroveň předchozího kvartálu 3,6 %. Mírně zpomalil růst cen spotřebních statků (3,5 %), a to u domácností (2,9 %) i vládních institucí (4,8 %). Volnější byla dynamika cen kapitálových statků (2,3 %), v případě fixního kapitálu ale došlo k malému zrychlení na 3,6 %. Růst cenové hladiny podporovalo posílení kladných směnných relací (100,8 %), zejména díky obchodu se zbožím (z 99,8 % na 100,5 %), který dále podporovaly kladné směnné relace zahraničního obchodu se službami (102,7 %).

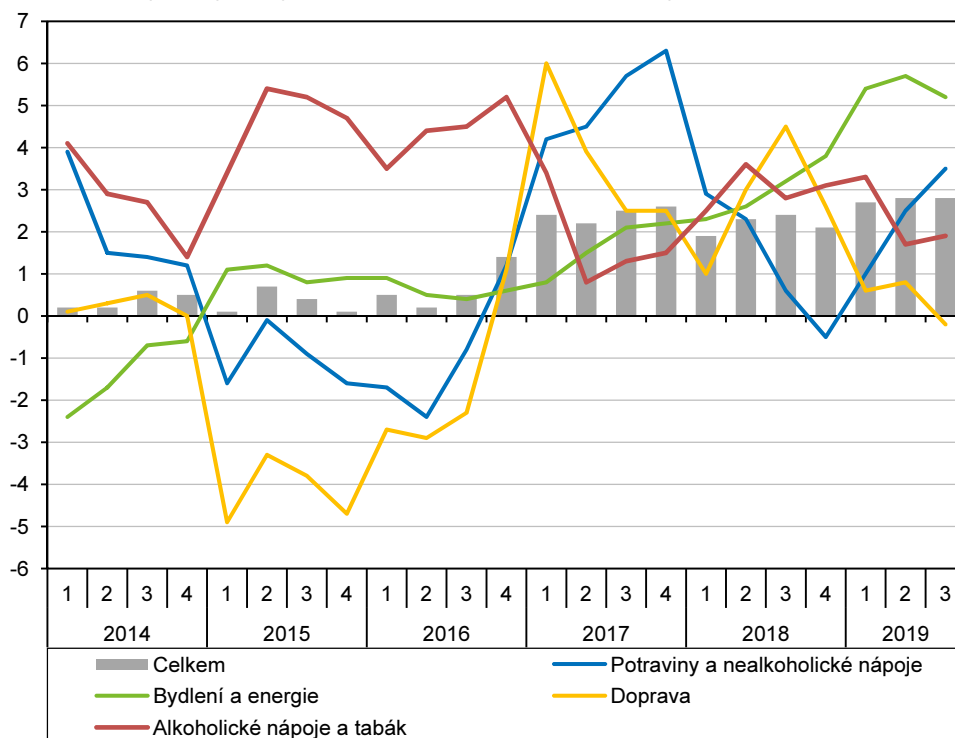
Meziroční dynamika spotřebitelských cen se ve 3. čtvrtletí držela na úrovni blízce 3 %.

Poměrně silný růst spotřebitelských cen se udržel i ve 3. čtvrtletí 2019. Meziroční navýšení indexu během 1. až 3. kvartálu dosáhlo 2,8 %. Stejnou hodnotu měl přírůstek i v samotném 3. čtvrtletí. Pozice oddílů bydlení, voda, energie a paliva jako hlavního hybatele cenové dynamiky přetrvávala i ve 3. čtvrtletí. Druhý nejvyšší příspěvek k meziročnímu růstu měly potraviny a nealkoholické nápoje. Mírně posílil vliv cen stravování a ubytování. Naopak ve 3. čtvrtletí k růstu přestaly přispívat ceny dopravy. Celkově byl ve sledovaném období výraznější růst cen služeb (3,9 %) než zboží (2,3 %).

Dynamika růstu cen bydlení se držela na vysoké úrovni, i když mírně oslabila.

Ceny bydlení, vody, energií a paliv ve 3. čtvrtletí 2019 meziročně vzrostly o 5,2 %. To je trochu méně než v předchozích kvartálech (5,4 % a 5,7 % v 1. a 2. čtvrtletí). V porovnání s předchozím obdobím byl ve 3. čtvrtletí nižší přírůstek cen imputovaného nájemného (nákladů vlastnického bydlení, 4,9 %) a také cen elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv (6,9 %). Naopak mírně zrychlil růst cen nájemného z bytu (3,9 %). Na vysoké úrovni se držela i dynamika cen běžné údržby a drobných oprav (5,1 %).

Graf č. 10 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně, v %)

Zdroj: ČSÚ

Posílil vliv cen potravin, zejména kvůli pokračujícímu prudkému nárůstu cen zeleniny.

Meziroční dynamika cen potravin a nealkoholických nápojů v průběhu roku zrychlovala a ve 3. čtvrtletí dosáhla 3,5 %. Od začátku roku k růstu nejvíce přispívaly ceny zeleniny, které se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšily o 26,1 %. Velkou roli zde hrála základna loňského roku. Ceny zeleniny se totiž prudce zvýšily na přelomu roku a od února do června si víceméně udržovaly vysokou úroveň. Od června ceny

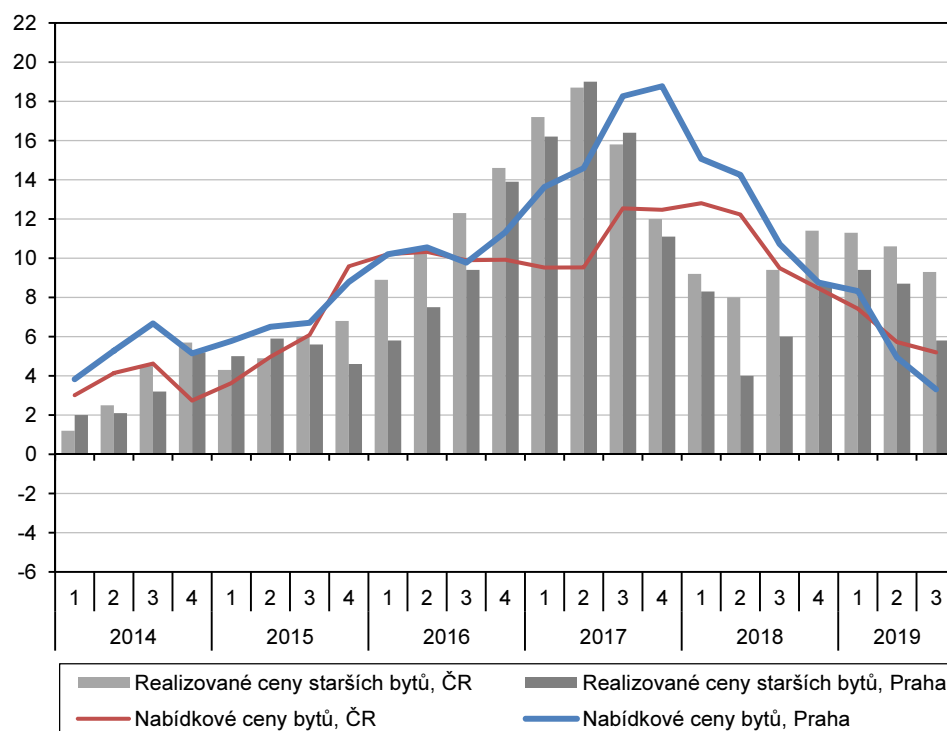

zeleniny meziměsíčně klesaly. K posílení meziročního tempa došlo také u masa (5,1 %) a pekárenských výrobků a obilovin (4,1 %). Ceny stravování a ubytování vzrostly o 4,5 %. Do záporných hodnot sklouzl meziroční vývoj cen dopravy. Kromě propadu cen dopravních služeb o 4,8 % se projevila jen velmi mírný růst cen nákupů osobních dopravních prostředků (0,6 %) i jejich provozu (0,5 %).

Spotřebitelské ceny v EU rostly mírněji než v předchozím období.

Meziroční růst spotřebitelských cen v EU ve 3. čtvrtletí dosáhl 1,3 %, což znamenalo mírné zpomalení oproti předchozímu kvartálu. Hlavním důvodem bylo výrazné utlumení růstu cen dopravy související s meziročním poklesem cen ropy. Zpomalení se odehrálo v naprosté většině zemí. Výjimkou byly Slovensko, Slovinsko, Polsko, Česko, Nizozemsko a Malta. Nejrychleji ve 3. kvartálu meziročně narůstaly ceny v Rumunsku (3,9 %), Maďarsku (3,1 %) a na Slovensku (3,0 %). Jedinou zemí, kde spotřebitelská cenová hladina meziročně klesla, bylo Portugalsko (-0,3 %). Blízko nuly se ale pohybovala cenová dynamika i na Kypru (0,1 %), v Řecku (0,2 %) a Itálii (0,3 %).

Graf č. 11 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Růst nabídkových cen bytů ve 3. čtvrtletí 2019 zpomalil.

Vývoj nabídkových cen bytů odráží situaci na trhu s nemovitostmi, kde velmi vysoké ceny bytů odrazují další zájemce o koupi. Na ochlazení trhu poukazuje i pokračující propad počtu nových hypotečních smluv. Meziroční přírůstek indexu nabídkových cen ve 3. čtvrtletí 2019 dosáhl 5,2 %, což je nejméně od 2. čtvrtletí roku 2015. Velkou roli v tom hrály nabídkové ceny bytů v Praze, které rostly jen o 3,3 %. Naopak ceny v ČR bez hlavního města se zvýšily o 7,8 %. Redukce tempa se dotkla i realizovaných cen starších bytů. Ty v celé ČR meziročně rostly o 9,3 %, v samotném hlavním městě jejich přírůstek spadl na 5,8 %. Zpomalení pokračovalo také v případě realizovaných cen nových bytů v Praze. Meziroční navýšení zde dosáhlo 6,7 %.

Ceny ve zpracovatelském průmyslu rostly ve 3. čtvrtletí výrazně

Meziroční dynamika cen průmyslových výrobců ve 3. čtvrtletí výrazně zpomalila a dosáhla 2,0 %. Ceny ve všech sekcích produkce s výjimkou zásobování vodou rostly mírněji než v předchozích dvou čtvrtletích. Těžiště výše zmíněného zpomalení

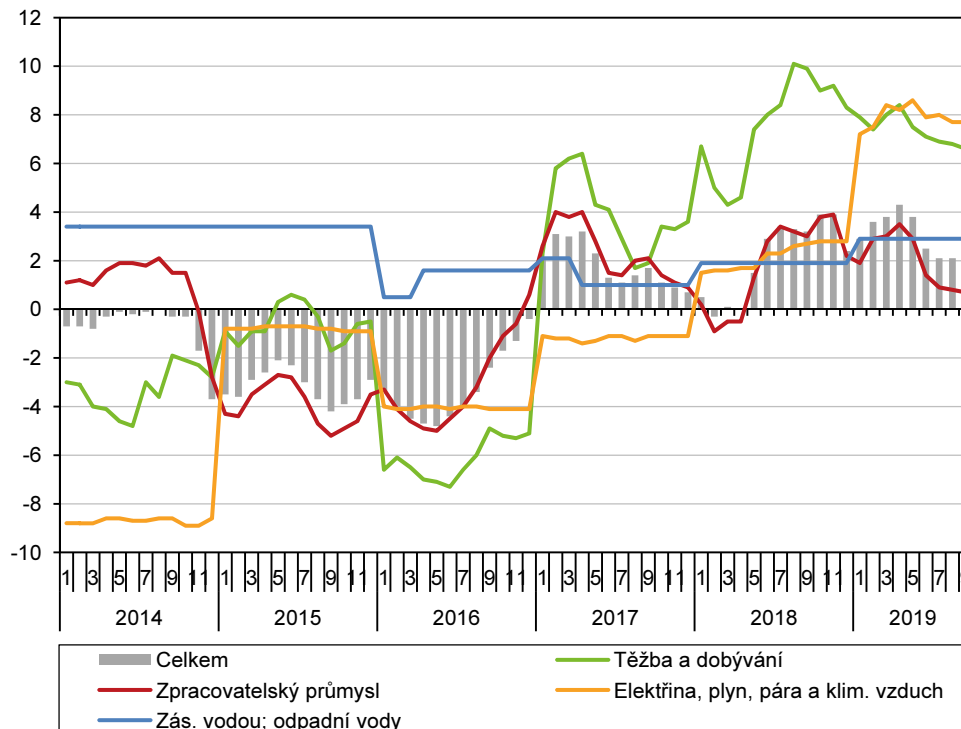
pomaleji než
v předchozím půlroce.

ale spočívalo ve výrobcích a službách zpracovatelského průmyslu. Meziroční přírůstek zde ve 3. čtvrtletí činil 0,8 % (v 1. a 2. čtvrtletí to bylo shodně 2,6 %). Nejvýrazněji k propadu tempa přispěl vývoj cen koxu a rafinovaných ropných produktů³⁹. Pokles zaznamenaly i s ropnými produkty související chemické látky a výrobky (-2,7 %). Naopak pozitivní vliv a růst si udržely potravinářské výrobky, nápoje a tabák (3,7 %). U ostatních nekovových minerálních výrobků se také projevil pokles cen ropy a meziroční dynamika zde ve 3. čtvrtletí polevila na 2,7 %, pozitivní vliv na celkový index ale zůstal zachován. Výrazně rostly ceny textilu, oděvů a usní (4,0 %) a nábytku a ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (4,2 %). Ceny dopravních prostředků stagnovaly (0,1 %).

Ceny elektřiny nadále
podporují růst indexu cen
výrobců.

Ve 3. čtvrtletí měla nejsilnější pozitivní vliv na růst cen výrobců sekce elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch. Meziroční navýšení cen zde zejména pod vlivem cen elektřiny dosáhlo 7,8 %, i když bylo mírnější než ve 2. kvartálu. Silné tempo si držely i ceny těžby a dobývání (6,7 %). I v jejich případě růst v porovnání s 1. pololetím mírně zpomalil. Kromě výrazného růstu cen uhlí zdražuje i kámen, písek a jíl, suroviny důležité ve stavebnictví. Náklady na zásobování vodou a služby související s odpadními vodami od začátku roku meziročně rostly o 2,9 %.

Graf č. 12 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Ceny výrobců v EU byly
ovlivněny vývojem cen
ropy.

Meziroční pokles cen ropy se ve 3. čtvrtletí široce projevil ve vývoji cen výrobců v celé Evropské unii. Růst se totiž v porovnání s 2. kvartálem snížil ve všech zemích s výjimkou Bulharska a Irska. Ve 12 zemích ceny meziročně klesaly (ve 2. čtvrtletí rostly v celé Unii). Index cen výrobců v EU ve 3. čtvrtletí meziročně klesl o 0,3 %. Stál za tím mimo jiné propad cen těžby a dobývání (-8,9 %, výhradně vlivem cen ropy), vysoká srovnávací základna loňského roku ovlivnila i ceny elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-1,1 %). Zpomalil i růst cen ve zpracovatelském průmyslu (0,3 %). Nejvýraznější meziroční pokles cen výrobců se odehrál v Dánsku

³⁹ Růstové tempo není uvedeno, jedná se o individuální data.

(-3,8 %), Španělsku (-2,2 %) a v Portugalsku (-2,1 %). Naopak poměrně silný růst se udržel v Rumunsku (5,1 %), dynamika cen v Bulharsku zrychlila na 4,3 %. O 2,6 % rostl index v Lucembursku.

Do růstu cen tržních služeb se promítají náklady na pracovní sílu.

Index cen tržních služeb ve 3. čtvrtletí meziročně rostl o 2,7 %. Pokračovalo tak postupné zrychlování tempa, které se dá přičíst mimo jiné situaci na trhu práce. Nejvíce přispěly k růstu indexu ceny služeb v oblasti programování a souvisejícího poradenství, kde meziroční růst dosáhl 4,6 %. Obor se potýká s vysokou poptávkou a nedostatkem kvalifikované pracovní síly, což tlačí vzhůru mzdové náklady. Významně opět k růstu přispívala i pozemní a potrubní doprava (meziroční růst 2,2 %) i pojištění, zajištění a penzijní financování (6,6 %). Komplikovanou situaci na trhu práce potvrzuje i 10,3% růst cen služeb v oblasti zaměstnání, který se projevil i v celém indexu stejně silně jako ceny reklamních služeb a průzkumu trhu, kde meziroční dynamika posílila na 5,5 %.

Meziroční růst cen zemědělských výrobců po silném 2. čtvrtletí zpomalil.

Po výrazném zrychlení ve 2. čtvrtletí se meziroční růst cen zemědělské výroby ve 3. kvartálu vrátil na nižší úroveň (5,8 %). Zpomalení se odehrálo výlučně u rostlinné výroby. Ceny zde rostly o 5,3 %. Hlavní podíl na popsaném vývoji měly obiloviny, u kterých se meziroční růst propadl z dvouciferných temp na 2,7 %. Podobně tomu bylo u průmyslových plodin (2,0 %), zejména olejnin (2,1 %). Odezněl totiž vliv loňské neúrody máku, který vedl k výraznému zdražení (meziročně o 104,3 % ve 2. čtvrtletí, 6,2 % ve 3. čtvrtletí). I přes zvolnění byl velmi vysoký meziroční přírůstek cen brambor (40,6 %). Meziroční růst cen živočišné výroby ve 3. čtvrtletí zrychlil na 6,6 %. Zesílil hlavně růst cen hospodářských zvířat, především prasat a selat (23,8 %). Mírnou úroveň růstu si udržely ceny drůbeže (3,4 %). Nižší než v předchozím čtvrtletí byl meziroční růst cen živočišných výrobků (3,8 %). Zpomalil růst cen mléka (4,7 %) a propadly se ceny vajec (-7,0 %).

Ceny vývozu ve 3. čtvrtletí rostly, jejich dynamika ale zpomalila.

Ceny vývozu se v 1. až 3. čtvrtletí oproti stejnému období loňského roku zvýšily o 1,6 %. Meziroční dynamika ale od počátku roku zpomalovala a ve 3. čtvrtletí růst cen exportu stagnoval (0,3 %). Důvodem byl zejména meziroční propad cen minerálních paliv (-9,0 %) a ostatních surovin (-8,0 %) ve 3. kvartálu. Meziroční pokles zaznamenaly také ceny potravin a živých zvířat (-0,2 %), chemikálií (-1,9 %) a polotovarů (-0,2 %). Celkový index dosáhl meziročního nárůstu díky cenám strojů a dopravních prostředků (1,2 %) a průmyslového spotřebního zboží (3,8 %). Dynamika cen dovozu se vyvíjela podobně jako u exportu. Celkový meziroční růst v 1. až 3. čtvrtletí dosáhl 1,0 %, v samotném 3. kvartálu ale došlo k poklesu o 1,2 %. Největší vliv na to měla minerální paliva (-13,4 %), která mají ve struktuře dovozu výraznou roli. Meziroční pokles cen se odehrál rovněž u dovozu nápojů a tabáku (-5,2 %), chemikálií (-2,5 %), polotovarů (-1,2 %) a průmyslového spotřebního zboží (-0,2 %). Meziroční propad cen importu ve 3. čtvrtletí nezvrátil ani silný nárůst cen ostatních surovin (10,7 %). Jen mírně se zvyšovaly ceny dovezených strojů a dopravních prostředků (0,4 %).

Směnné relace byly ve 3. čtvrtletí kladné.

Směnné relace byly ve všech uplynulých čtvrtletích kladné. Za celé 1. až 3. čtvrtletí dosáhly 100,6 %, v samotném 3. kvartálu to bylo 101,5 %. Za popsaným posílením lze vidět směnné relace obchodu s minerálními palivy, které se zvýšily na 105,1 %. Výrazně kladné byly směnné relace obchodu s nápoji a tabákem (107,5 %) a průmyslového spotřebního zboží (104,0 %). Naopak do záporných hodnot se ve 3. čtvrtletí dostaly směnné relace u potravin a živých zvířat (97,6 %). Již výrazně záporné směnné relace se dále prohloubily u ostatních surovin (83,1 %).

6. Trh práce

Tempo růstu zaměstnanosti v průběhu roku 2019 zvolňovalo, hlavně vlivem vývoje v průmyslu. Růst naopak sílil ve stavebnictví a přetrvával ve většině odvětví služeb.

Přestože trh práce reaguje na hospodářský vývoj tradičně s určitým zpožděním, náznaky zvolňování ekonomického růstu zde byly během letošního roku již patrné, a to především v oblasti zaměstnanosti. Zatímco v 1. čtvrtletí se počet všech pracujících⁴⁰ v ČR meziročně zvýšil o 1,4 % (podobně jako za celý loňský rok), v následujícím kvartálu o 0,8 % (nejméně od 3. čtvrtletí 2014), ve 3. čtvrtletí jen o 0,6 %⁴¹. V mezikvartálním vyjádření se růst zaměstnanosti zastavil již ve 2. čtvrtletí 2019 a v následujícím období již došlo k mírnému poklesu (−0,2 %). V pozadí stál především vývoj v průmyslu, kde zaměstnanost poprvé od konce roku 2013 meziročně klesla⁴². Pracovníků ubylo rovněž v primárním sektoru. Naopak ve stavebnictví růst zaměstnanosti v průběhu roku 2019 sílil. Pokračoval i rozvoj služeb, hlavně informačních a komunikačních činností (+4,9 % ve 3. čtvrtletí). Stavby pracovníků rozšiřovaly meziročně také obchod či aktivity vázané na cestovní ruch. Zaměstnaných přibýlo i v odvětvích s převahou veřejného sektoru (+2,5 %), a to hlavně ve vzdělávání a zdravotní i sociální péči. Velmi mírný růst zaměstnanosti v celé ekonomice lze přičíst výhradně lidem v zaměstnaneckém postavení. Počet sebezaměstnaných (podnikatelů bez zaměstnanců) se meziročně mírně snížil (o 0,4 %), zejména vlivem poklesu v primárním sektoru.

Krátkodobá očekávání růstu zaměstnanosti zůstala ve stavebnictví i obchodu pozitivní.

Zvolnění růstu zaměstnanosti korespondovalo s výsledky konjunkturálních šetření⁴³, které již během roku 2018 naznačovaly opatrnější přístup podniků k nabírání nových pracovníků (zejména v průmyslu, ale i v některých odvětvích tržních služeb). To odráželo nejen rostoucí nejistoty u významných tuzemských exportérů související s aktuální situací v eurozóně, ale i dlouhodoběji působící tlak na zvyšování produktivity práce poháněný silnými mzdovými náklady i klesající ziskovostí podniků. Opatrnější vyhlídky podniků se projevily i na počátku letošního roku, ve 2. i 3. čtvrtletí došlo ke stabilizaci. Ve stavebnictví i obchodu ale zůstala krátkodobá očekávání zaměstnanosti stále pozitivní⁴⁴.

Poptávka po pracovnících zůstává v ČR stále silná. U méně kvalifikovaných pozic je z velké části saturována ze zahraničí, primárně z Ukrajiny.

I přes sílící nejistoty zůstává poptávka po pracovnících v ekonomice nadále silná. Jejich nedostatek stále představoval významnou růstovou bariéru napříč odvětvími⁴⁵. Podniky reagovaly na tento stav stále častěji náborem pracovníků ze zahraničí, k čemuž pomáhaly i aktivity státu, který pokračoval v cílené podpoře projektů ekonomické migrace. Tempo přírůstku pracujících cizinců letos ve srovnání s loňskem neochabovalo, cizinci tvořili již více než osminu pracovní síly v Česku⁴⁶.

Míra zaměstnanosti nadále mírně rostla, zejména zásluhou žen. V kontextu zemí EU patřila k nejvyšším, především mezi

Míra zaměstnanosti osob ve věku 15 až 64 let dosáhla ve 3. čtvrtletí u mužů 82,0 %, u žen 68,2 %. Meziročně nadále rostla (o 0,1, resp. 0,4 p. b.), byť mírnější tempem než v předchozích letech. Pozitivně působila vyšší ekonomická aktivita na sklonku i po ukončení produktivního věku (vlivem silné poptávky po pracovnících, zejména ve službách, i prodlužování zákonného důchodového věku). Projevoval se i vliv posunu

⁴⁰ Pokud není uvedeno jinak, jsou v této kapitole údaje o zaměstnanosti uvedeny v pojetí národních účtů po očištění o sezónní vlivy.

⁴¹ Dynamika zaměstnanosti v ČR tak byla ve 3. čtvrtletí slabší než v EU (+0,9 %), resp. zemích eurozóny (+1,0 %). Přestože i v těchto uskupeních tempo letos zvolňovalo, zaměstnanost zde stále rostla i v mezičtvrtletním vyjádření (shodně o 0,1 %).

⁴² Podle údajů podnikové statistiky počet zaměstnanců v průmyslu ve 3. čtvrtletí meziročně klesl (o 1,2 %). V tomto pojetí ale nejsou do průmyslu zařazeni agenturní pracovníci a není zohledněn ani vliv šedé ekonomiky.

⁴³ Ty jsou vyjádřeny pomocí sezónně očištěných údajů jako rozdíl (v p. b.) mezi podílem podniků očekávajících v nejbližších třech měsících navýšení zaměstnanosti a podniků vyhlížejících naopak redukci stavu svých pracovníků.

⁴⁴ Saldo krátkodobých očekávání v oblasti zaměstnanosti dosahovalo v říjnu 2019 ve stavebnictví i obchodu +11, resp. +10 bodů. V průmyslu činilo −2 body, v tržních službách dokonce −12 bodů.

⁴⁵ To platilo zejména ve stavebnictví, kde tuto bariéru na počátku 4. čtvrtletí 2019 označila již polovina podniků. Jejich podíl byl ale významný i v průmyslu, byť oproti vrcholu z konce loňského roku mírně klesl (ze 45 % na 37 %). Role faktoru nedostatku pracovní síly je letos ve všech hlavních odvětvích ekonomiky stále citelně vyšší než na vrcholu konjunktury minulé dekády.

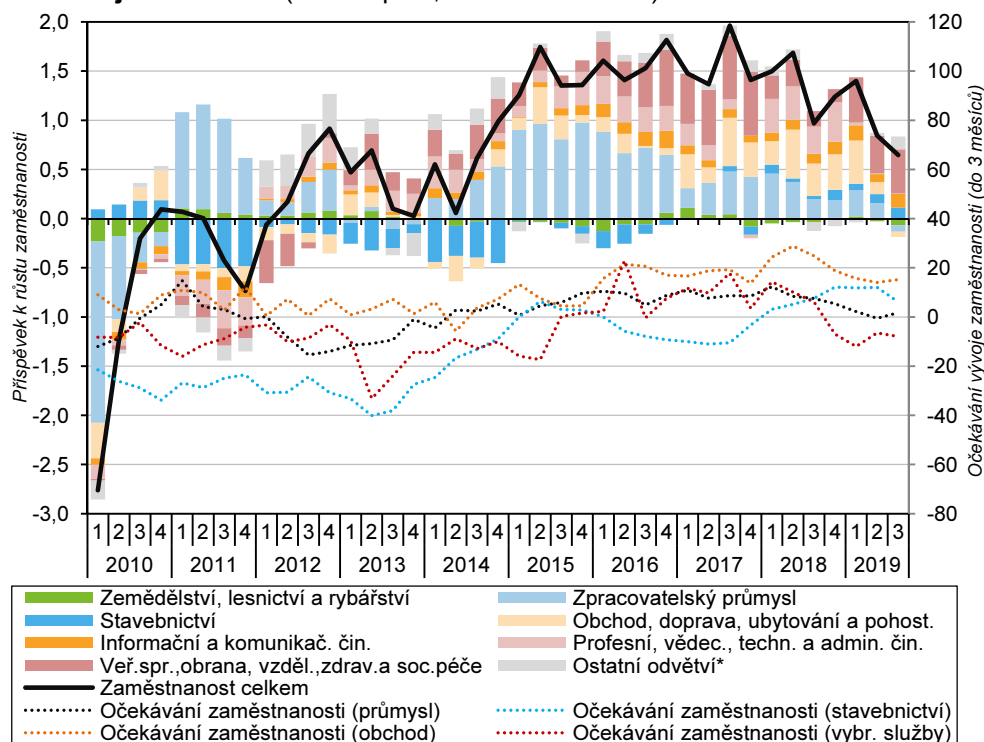
⁴⁶ Na konci září 2019 bylo dle údajů MPSV a MPO v Česku zaměstnáno 734 tis. osob s cizím státním občanstvím. Od počátku roku jejich četnost vzrostla o 11,5 %, z čtvrtiny většiny zásluhou vyššího počtu osob v postavení zaměstnanců. Ze tří pětín se na tom podíleli občané Ukrajiny, z pětiny Slováci. Bezmála dvě třetiny celkového přírůstku cizinců připadalo na muže. Z podrobnějších údajů za 1. pololetí 2019 plyne, že nejvíce cizinců na zaměstnaneckých pozicích přibýlo od počátku roku v průmyslu (12 tis.) a stavebnictví (8 tis.), z pohledu kvalifikačních tříd pak zejména v kategoriích obsluha strojů a zařízení či pomocní a nequalifikovaní pracovníci. Relativně vzrostl počet cizinců významněji také u řemeslníků a opravářů či kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství.

novějšími členy Unie.

populačně silných kohort narozených v 70. a 80. letech do věku nejvyšší ekonomické aktivity. Tyto faktory se intenzivněji projevily u žen. Míra celkové zaměstnanosti v Česku zůstává v evropském kontextu výrazně nadprůměrná. U žen patřilo ve 2. čtvrtletí ČR třinácté místo⁴⁷ mezi státy EU (s maximem ve Švédsku – 76 % a minimem v Řecku – 48 % a dále v Itálii – 51 %), u mužů druhá příčka (v těsném odstupu za Nizozemskem).

Graf č. 13 Celková zaměstnanost (meziročně v %), příspěvky hlavních odvětví k meziroční změně zaměstnanosti (v p. b.) a očekávání vývoje zaměstnanosti v následujícím čtvrtletí (saldo v p. b., sezónně očištěno)

*Zahrnuje odvětví: Těžba a energetika, Peněžnictví a pojišťovnictví, Činnosti v oblasti nemovitostí, Kulturní, zábavní a rekreační činnosti, Ostatní služby.
 Poznámka: Saldo očekávání vyjadřuje rozdíl v p. b. mezi kategoriemi (růst vs. pokles zaměstnanosti v následujícím čtvrtletí).
 Zdroj: ČSÚ (národní účty, konjunkturální průzkumy)

Obecná míra nezaměstnanosti během roku 2019 stagnovala na historických minimech, pokles dlouhodobě nezaměstnanosti ale dále pokračoval.

Pokles obecné míry nezaměstnanosti⁴⁸ se v roce 2019 zastavil. V září dosahovala u mužů 1,7 % a 2,5 % u žen. Pozitivní bylo, že se dále snižoval počet dlouhodobě nezaměstnaných (nad jeden rok). Jejich podíl na celkové nezaměstnanosti ve 3. čtvrtletí klesl pod 27 % – nejnižší od poloviny 90. let. Vyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných ale stále zůstává mezi lidmi nad 50 let a též u osob pouze se základním vzděláním. Byť v průběhu letošního roku mírně přibýlo podniků, které očekávaly snižování stavu pracovníků, lze předpokládat, že trh práce dokázal tyto dosud nepočtené skupiny propuštěných opět bez potíží vstřebat. Stále vysoká poptávka po pracovnících vedla k nasávání i dalších potenciálních zdrojů, o čemž svědčí i počet ekonomicky neaktivních osob chtějících pracovat⁴⁹, jenž klesl poprvé v historii sledování pod stotisícovou hranici.

Míra nezaměstnanosti v EU poprvé od konce poslední recese

Míra nezaměstnanosti v Česku byla nadále nejnižší mezi státy EU – u žen druhým rokem, u mužů již šestým rokem v řadě. Od letošního roku totéž platilo i o míře

⁴⁷ Mezi státy, které vstoupily do EU po roce 2000, dosahovaly vyšší míry zaměstnanosti ve věku 15 až 64 let jen ženy ve Slovinsku a také v pobaltských státech (71 až 72 %), především vlivem vyššího zákonného důchodového věku.

⁴⁸ Všechny uváděné míry nezaměstnanosti vycházejí z údajů Výběrového šetření pracovních sil a vyjadřují skutečnost po sezónním očištění.

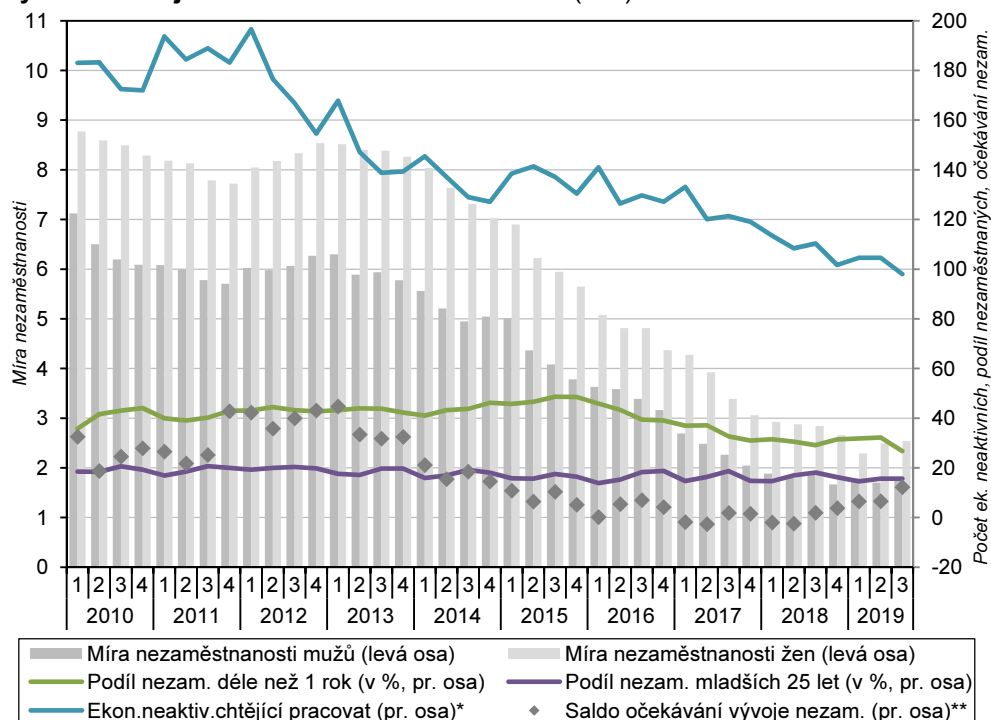
⁴⁹ Jde o osoby nepracující, aktivně práci nehledající (tudíž nesplňující podmínku pro zařazení mezi nezaměstnané), ale vyjadřující ochotu pracovat (bez ohledu na schopnost rychle do nového zaměstnání nastoupit). Ve 3. čtvrtletí 2019 jich bylo 98 tis., bezmála o polovinu méně než v letech 2010 a 2011, kdy byl trh práce zasažen důsledky hospodářské recese.

mezičtvrtletně neklesla.

I v některých státech s nízkou celkovou nezaměstnaností přetrvávají na trhu práce významné strukturální problémy.

nezaměstnanosti mladých do 25 let (4,8 %). Celková míra nezaměstnanosti v Unii činila ve 3. čtvrtletí 6,3 % a poprvé od konce poslední recese se proti předchozímu čtvrtletí nesnížila. Meziročně ale ve 24 státech stále klesala, významnější růst zaznamenalo jen Švédsko (o 0,5 p. b. na 6,9 %). Vyšší míra nezaměstnanosti než v celé eurozóně (7,5 %) sužovala Řecko (16,8 %), Španělsko (14,2 %), Itálii (9,8 %) a Francii (8,5 %). Naproti tomu v drtivé většině novějších členských států EU a také v Německu, Belgii či Velké Británii sestoupila nezaměstnanost na více než dvacetiletá minima. V některých z těchto států však trh práce dále čelí vážným strukturálním problémům, např. vysokému podílu dlouhodobé nezaměstnanosti či značným regionálním rozdíly (Slovensko, Bulharsko či Belgie).

Graf č. 14 Obecná míra nezaměstnanosti (v %), podíl dlouhodobě nezaměstnaných (v %), ekonomicky neaktivní chtějící pracovat (v tis.) a podíl obyvatel obávajících se růstu nezaměstnanosti (v %)

Pozn.: Údaje o míře nezaměstnanosti jsou po sezónním očištění, ostatní ukazatele nikoliv.
 *Jde o osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají (a nesplňují tak podmínky ILO pro nezaměstnané), ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat.
 **Očekávání v příštích 12 měsících (u spotřebitelů). Vyjadřuje rozdíl v p. b. mezi kategoriemi (růst vs. pokles nezaměstnanosti).
 Zdroj: ČSÚ (VŠPS, konjunkturální průzkumy)

Růst počtu volných pracovních míst se ve 3. čtvrtletí téměř zastavil. Zhruba tři čtvrtiny všech nabízených pozic cílily na uchazeče se základním vzděláním, resp. na cizince.

Převis volných míst nad uchazeči o práci se rozšířil již do dvou třetin

Na konci září 2019 nabýzely úřady práce (ÚP) v ČR 345 tis. volných míst, meziročně o necelou desetinu více. Během 3. čtvrtletí, kdy vrcholily některé sezónní práce, se ale počet míst již výrazněji neměnil⁵⁰. Tři čtvrtiny všech míst cílily na zahraniční pracovníky. I nadále přibývalo nejvíce pozic s nejnižšími kvalifikačními nároky – pro lidi s maximálně základním vzděláním (meziročně +36,2 tis., resp. o šestinu). Naopak nabídka pro uchazeče s alespoň maturitním vzděláním se rozšířila jen o 1,4 tis. míst, resp. o 4 %. Zároveň ale klesl počet míst pro vyučené (o 8,4 tis., resp. o 11 %), a to poprvé od roku 2012. Z pohledu kvalifikace přibývalo míst hlavně v kategoriích obsluha strojů, montéři či řemeslníci a opraváři. Sítila poptávka po pracovnících v zemědělství či lesnictví. Naopak silný růst počtu míst pro pomocné a nekvalifikované pracovníky, typický pro roky 2017 i 2018, se letos téměř zastavil. Nerovnoměrně se vyvíjela nabídka míst z pohledu regionů – svižně rostla v Praze, Středočeském a Plzeňském kraji, čtyři regiony již ale zaznamenaly meziroční pokles⁵¹. Při pokračující redukci počtu registrovaných uchazečů

⁵⁰ V červnu 2019 se počet míst dokonce meziměsíčně o 4 tis. snížil (poprvé od konce roku 2016), k mírné redukci došlo i během září a října.
⁵¹ Nejvíce Pardubický kraj (o 10 tis. míst, resp. 30 %), především vlivem snížení nabídky míst pro nekvalifikované a pomocné pracovníky.

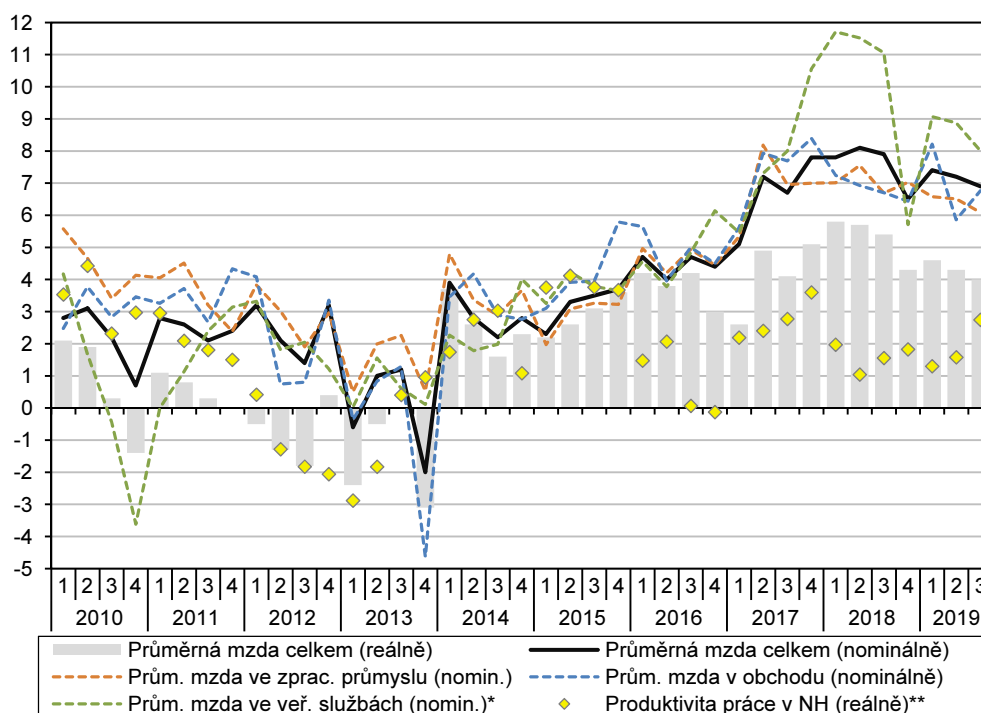

okresů ČR. Téměř třetina míst ale zůstává dlouhodobě neobsazena.	o práci v ČR (meziročně o desetinu) se jejich šance na uplatnění dále mírně zvyšovala ⁵² . Bezmála třetina všech volných míst v Česku byla v nabídce ÚP déle než rok (v Karlovarském a Libereckém kraji přes 40 %, naopak v Praze a Ústeckém kraji jen čtvrtina).
Tempo růstu průměrných mezd během roku 2019 mírně zpomalovalo, především vlivem vývoje v průmyslu.	Průměrná hrubá nominální měsíční mzda zaměstnance vzrostla (dle podnikových statistik) ve 3. čtvrtletí 2019 meziročně o 6,9 % ⁵³ a od počátku roku v úhrnu o 7,2 %. Za mírným zpomalením (indikovaným během roku 2019 i slabšími mezičtvrtletními tempy) stál hlavně průmysl společně se stavebnictvím i odvětvím veřejné správy a obrany. Ve většině odvětví tržních služeb, těžících ze stabilnější tuzemské poptávky, svižný mzdivý růst nepolevoval (v peněžnictví a pojišťovnictví dokonce sílil). V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí se průměrné výděly zvýšily nejvíce ve vzdělávání (+10,8 %) a v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech (+10,7 %). I tak ale jejich výše stále nedosahovala úroveň celé ekonomiky. Ve váhově dominantním zpracovatelském průmyslu mzdivé tempo zvolnilo na tříleté minimum (+6,4 %), což bylo dále umocněno i redukcí zaměstnanosti. Obdobné mzdivé tempo zaznamenalo i stavebnictví čelící silicím nákladovým tlakům vlivem růstu cen meziproductů. V odvětví obchodu osciloval mzdivý růst kolem 7 % již třetím rokem. V rámci tržních služeb si letos nejvíce polepšili zaměstnanci v peněžnictví a pojišťovnictví, kde 8,3% růst zčásti kompenzoval nižší mzdivou dynamiku v předešlých čtyřech letech. Naopak slabší letošní tempo průměrných výdělků v profesních, vědeckých a technických činnostech a také v informačních a komunikačních činnostech (shodně okolo 5,5 %) bylo ovlivněno svižným růstem evidenčního počtu zaměstnanců (o téměř 3 %).
Dynamika mezd v obchodu zůstala stabilní již třetím rokem. Ve finančním sektoru ale zrychlila a zčásti kompenzovala slabší tempa z předchozích let.	Celková mzdivá diferenciac se letos na rozdíl od předchozích tří let již nesnižovala. Mírně nadprůměrného meziročního růstu dosáhly výděly v nejnižším, ale i nejvyšším mzdivém decilu. Projevil se jak vliv opakovaného navyšování minimální mzdy, tak i mzdivá akcelerace ve finančním sektoru. Oproti předešlým rokům byl letos více diferencován i růst platů v rámci veřejného sektoru. Mzdivý medián vzrostl v 1. až 3. čtvrtletí o 7,0 %. Již čtvrtým rokem se zvyšoval svižněji u žen než u mužů. Přestože meziroční růst kupní síly mezd se zejména vlivem silicí inflace mírně snižoval (až na 4,0 % ve 3. čtvrtletí 2019, nejméně za posledních dva a půl roku), v úhrnu od počátku letošního roku čítal 4,3 %, což stále znamenalo druhé nejvyšší tempo v rámci srovnatelných období po roce 2007.
Trend mírného poklesu mzdivé diferenciac se letos zastavil.	
Růst kupní síly mezd byl v posledních čtvrtletích mírně korigován, v dlouhodobém pohledu ale zůstal vysoký.	

Graf č. 15 Prům. nominální a reálná mzda a produktivita práce (meziročně, v %)

⁵² Na jedno volné místo připadalo na konci září 0,6 uchazeče. Mírný převis uchazečů nad místy byl registrován ve třetině okresů (z toho významnější pouze na Karvinsku – 5,4), popřípadě ve třídách s vyššími kvalifikačními nároky (vyjma kategorie specialistů – 0,8).

⁵³ Růstové tempo bylo mírně ovlivněno i vyšším počtem odpracovaných hodin (ve 3. čtvrtletí bylo oproti stejnému období roku 2018 o tři pracovní dny více). Počet zaměstnanci odpracovaných hodin (v pojetí národních účtů) vzrostl meziročně o 2,8 % (po sezónním očištění o 0,9 %).

* Zahnuje odvětví: Veřejná správa, obrana, soc. zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a soc. péče; Kulturní, zábav. a rekreač. čin.
 **Podíl sezónně neočistěného HDP a zaměstnanosti (v pojetí národních účtů). Zdroj: ČSÚ (národní účty)

7. Měnové podmínky

Základní měnověpolitické sazby se ve 3. čtvrtletí neměnily.

Ve 3. čtvrtletí se nastavení základních měnověpolitických sazeb dále neměnilo. Dvoutýdenní repo sazba tedy setrvala na 2 %, diskontní na 1 % a lombardní sazba na 3 %. Ve srovnání s ostatními evropskými ekonomikami jsou české měnověpolitické úrokové sazby relativně vysoké. Například hlavní (repo) sazba v eurozóně zůstala na nule, ta diskontní ale byla snížena na -0,5 %. Směnný kurz koruny vůči euru od počátku července mírně oslaboval (z 25,48 koruny za euro 1. července na 25,89 koruny 14. srpna⁵⁴). Do konce čtvrtletí pak zůstal relativně stabilní (30. září dosáhl 25,82 koruny). Kurz koruny vůči dolaru oslaboval konstantně během celého kvartálu. Začínal na hodnotě 22,45 koruny za dolar a k 30. září činil 23,71 koruny.

Měnová zásoba rostla díky zvyšujícímu se objemu vkladů s dohodnutou splatností.

Růst měnové zásoby se i kvůli rostoucím měnověpolitickým sazbám v posledních dvou letech odehrával zejména prostřednictvím vkladů s dohodnutou splatností a obchodovatelných nástrojů. Prvně jmenovaná položka ve 3. čtvrtletí meziročně narostla o 76,4 % (166,2 mld. korun) na 383,7 mld. Jen v průběhu 3. kvartálu těchto vkladů přibýlo ve výši 50,9 mld. Objem obchodovatelných nástrojů se prudce zvyšoval během let 2017 (meziročně o stovky procent) a 2018 (o desítky procent). V letošním roce došlo k drobnému poklesu, v samotném 3. čtvrtletí meziročně o 19,3 % na 126,8 mld. korun (ke konci roku 2016 tato položka dosahovala 17,3 mld.).

Během 3. čtvrtletí pokračoval pokles výnosů na vládních dluhopisech.

Nezměněná úroveň měnověpolitických úrokových sazeb se odrážela i na vývoji mezibankovní sazby PRIBOR. V průběhu 3. čtvrtletí tedy setrvala blízko úrovně, na kterou vystoupala při posledním zvýšení měnověpolitických sazeb v květnu. Došlo ale k drobným korekcím směrem dolů – u tříměsíční sazby PRIBOR o 0,03 p. b. na 2,14 % ke konci září, u roční o 0,09 p. b. na 2,2 %. Poměrně výrazně se ve 3. kvartálu snižovaly výnosy dluhopisů, a to u všech splatností. Šlo o pokračování předchozího vývoje – pokles probíhal již od dubna. Nejnižších hodnot dosahovaly výnosy v srpnu – u všech typů splatností klesly pod 1 %. Ačkoli v září došlo k opětovnému navýšení, mezi březnem a zářím 2019 se úroková sazba na

⁵⁴ Není-li uvedeno jinak, je zdrojem údajů v této kapitole databáze ARAD České národní banky.

dluhopisech s krátkodobou splatností snížila o 0,64 p. b. na 1,07 %, u střednědobé splatnosti to bylo o 0,57 p. b. na 1,13 % a v případě dlouhodobé splatnosti o 0,58 p. b. na 1,24 %.

Rostlo úročení termínovaných vkladů pro domácnosti.

Úrokové sazby na běžných účtech domácností i ve 3. čtvrtletí setrvaly na technické nule (0,05 %). Pokračoval růst sazeb na vkladech s dohodnutou splatností (během 3. čtvrtletí o 0,06 p. b. na průměr 1,6 %). Běžné účty podniků jsou úročeny více než u domácností (0,21 % ke konci září), ale nárůst sazeb se zde zastavil. Výrazněji se nezvyšovaly ani úrokové sazby na vkladech s dohodnutou splatností pro nefinanční podniky. Ke konci září v průměru dosahovaly 1,66 %. Objem vkladů během 3. čtvrtletí vzrostl o 71,5 mld. korun a z naprosté většiny se jednalo o termínované vklady (63,0 mld.), což odpovídá i vývoji úrokových sazeb. Nárůst probíhal téměř zcela prostřednictvím rezidentů. Výraznou roli hrál vládní sektor, jehož vklady se prudce navýšily zejména v 1. čtvrtletí (prakticky se zdvojnásobily na 558,7 mld. korun). Během 3. čtvrtletí narostly vklady vládního sektoru o 29,9 mld. (4,7 %) a domácností o 39,5 mld. (1,5 %). Nárůst vkladů nefinančních podniků byl ve srovnání s ostatními sektory poměrně nízký (0,5 mld. korun).

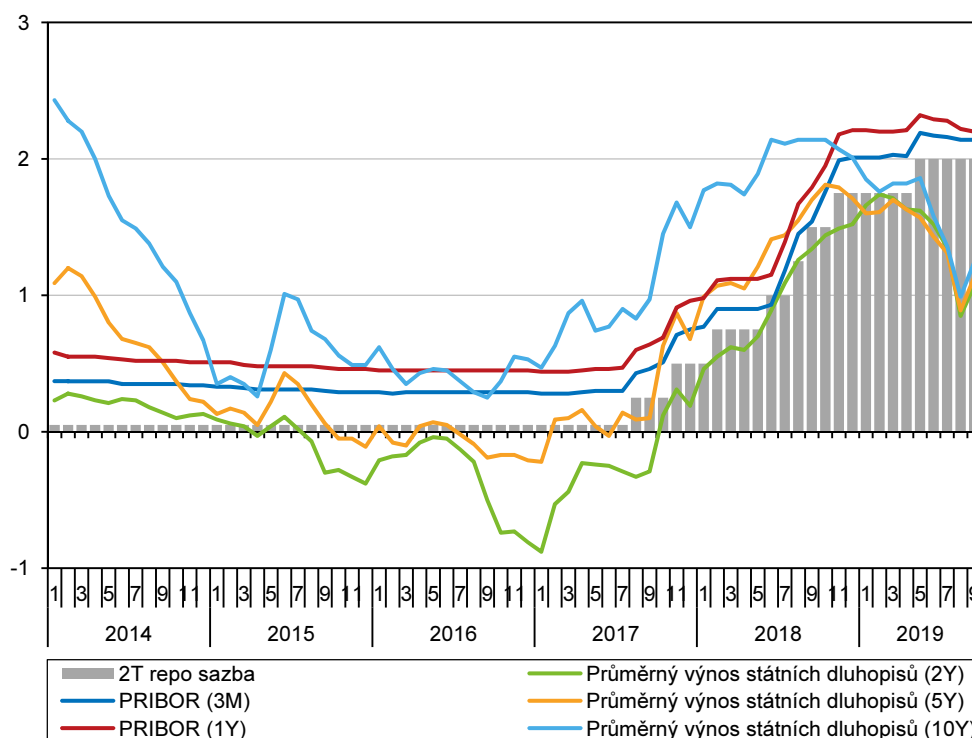
Úrokové sazby na úvěrech na spotřebu domácností v posledních třech čtvrtletích stagnovaly.

Úrokové sazby úvěrů pro nefinanční podniky až do konce loňského roku rostly. Letos dochází spíše k jejich stagnaci, což může souviset i s očekávaným ochlazením ekonomiky a sníženou poptávkou po úvěrech. V případě úvěrů o nižších objemech (do 7,5 mil. korun) se úroková sazba v průběhu 3. čtvrtletí zvýšila o 0,11 p. b. na průměrných 4,42 %. Naopak podmínky pro zájemce o větší úvěry se mírně zlepšovaly – u úvěrů mezi 7,5 a 30 milionů korun se průměrné úrokové sazby snížily o 0,08 p. b. na 3,37 % a nad 30 mil. korun došlo k poklesu o 0,06 p. b. na 3,76 %. V případě domácností a úvěrů na spotřebu úročení také výrazněji nerostlo. Na konci loňského roku se sazby zvýšily, následně však v 1. čtvrtletí došlo k jejich redukci. Dále už pohyby nebyly příliš výrazné a během 3. kvartálu se úrokové sazby zvýšily v průměru o 0,07 p. b. na 8,44 %. Úročení úvěrů na bydlení klesalo od počátku roku a ve 3. čtvrtletí se propadlo o 0,22 p. b. na 2,65 %. Pokles proběhl napříč všemi druhy fixace.

Objem úvěrů na bydlení roste slaběji než v minulých letech. Ke zpomalení dynamiky došlo i v případě úvěrů pro nefinanční podniky.

Růst objemu spotřebitelských úvěrů poskytnutých domácnostem v průběhu posledních čtvrtletí zpomaloval, ve 3. kvartálu ale meziroční přírůstek zrychlil na 8,8 %. Během 3. čtvrtletí se objem spotřebitelských úvěrů zvýšil o 7,1 mld. korun. V případě úvěrů na bydlení ale zpomalování růstu pokračovalo. Ve 3. čtvrtletí se jejich objem zvýšil meziročně o 7,2 %, nejméně od 2. čtvrtletí 2015. V průběhu 3. čtvrtletí se objem navýšil o 24,0 mld. korun, což je o něco méně než ve stejném období minulých let. Již pátým čtvrtletím také pokračovalo postupné zpomalování dynamiky celkového zadlužení domácností. To se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšilo o 6,2 %. Růst objemu úvěrů a pohledávek nefinančních podniků také postupně zpomaluje. Objem korunových úvěrů dokonce drobně meziročně klesl (-0,1 %). Růst objemu poskytnutých úvěrů zpomaloval i v případě odvětví, kterým se v současnosti ekonomicky daří. Ve stavebnictví meziroční dynamika ve 3. kvartálu dosáhla 5,1 %, v případě informačních a komunikačních činností došlo k poklesu o 4,2 %. Meziroční pokles zaznamenala odvětví velkoobchod a maloobchod (-1,3 %) nebo doprava a skladování (-9,2 %). Naopak růst objemu úvěrů ve zpracovatelském průmyslu posílil na 4,0 %.

Graf č. 18 Tržní úrokové sazby (v %)

Zdroj: ČNB

8. Státní rozpočet

Hospodaření státního rozpočtu se za tři čtvrtletí ocitlo v deficitu a docílilo nejslabšího výsledku za posledních pět let.

Státní rozpočet (SR)⁵⁵ vykázal za 1. až 3. čtvrtletí 2019 deficit 21,0 mld. korun. Ve stejném období předchozích tří let přitom stát hospodařil s přebytkem. Letošní výsledek byl zároveň nejslabší za posledních pět let. Za meziročním snížením salda SR (o 37,8 mld. korun) stály především svižný růst běžných i investičních výdajů, mírné zpomalení dynamiky výběru některých váhově významných daní a dále také bilance toků ve vztahu k rozpočtu EU⁵⁶. K letošnímu deficitu rovnoměrně přispělo hospodaření v 1. i 2. čtvrtletí, následující kvartál již další podstatné prohloubení schodku nepřinesl. Saldo SR, jež představuje dominantní položku deficitu či přebytku hospodaření sektoru vládních institucí, činilo za tři letošní čtvrtletí ve vztahu k nominálnímu HDP $-0,5\%$ (o rok dříve $+0,4\%$).

K růstu příjmů SR přispěly podobnou vahou vyšší inkaso pojistného i posílení daňových příjmů.

Meziroční růst příjmů SR (o 79,1 mld. korun) byl z více než třetiny tažen vyšším výběrem pojistného na sociální zabezpečení (s růstem o $7,5\%$). Podobnou vahou přispěly i zbývající daňové příjmy ($+5,9\%$). Pozitivně ale působily i nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery ($+15,2\%$), jejichž inkaso na rozdíl od předchozích příjmových položek výrazněji převyšovalo rozpočtové očekávání. Mírný pokles příjmů z rozpočtu EU (o $6,1\%$, 5,3 mld. korun)⁵⁷ byl kompenzován jednorázovým převodem 18,0 mld. korun z privatizačního účtu.

Tempo meziročního růstu inkasa DPH

Na váhově dominantní dani – DPH – získal SR za tři čtvrtletí meziročně o $4,7\%$ více. Přestože její růstové tempo v průběhu roku sílilo⁵⁸, v úhrnu od počátku roku nadále za

⁵⁵ Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí o pokladním plnění.

⁵⁶ Dle propočtů MF skončilo hospodaření SR očištěné o prostředky na programy a projekty z rozpočtu EU a finančních mechanismů (EHP a Norské fondy, Program švýcarsko-české spolupráce), které byly předfinancovány ze SR a následně propláceny z rozpočtu EU a FM, v 1. až 3. čtvrtletí 2018 schodkem 4,8 mld., jenž se o rok později prohloubil na 19,0 mld. korun. Na rozdíl od roku 2018 již ale celkové saldo SR nebylo letos výrazně ovlivněno finančními vztahy s EU, neboť významnější vlivy na příjmové i výdajové straně se vzájemně téměř kompenzovaly.

⁵⁷ Zahrnují i příjmy z tzv. finančních mechanismů. Jejich letošní pokles byl ovlivněn nestandardně vysokou loňskou základnou – v 1. až 3. čtvrtletí 2018 získal SR část závěrečných plateb vztahujících se k již skončenému programovému období 2007 až 2013 (ve výši 20,7 mld. korun). Bez započtení tohoto vlivu by byl příliv prostředků z EU letos meziročně vyšší a potvrzoval by tak trend mírného zrychlování čerpání těchto prostředků (patrný již ve druhé polovině loňského roku).

⁵⁸ V 1. čtvrtletí 2019 objem inkasa DPH meziročně stagnoval, ve 2. čtvrtletí rostl o $5,7\%$, ve 3. čtvrtletí již o $8,6\%$. Slabší tempo na počátku roku zčásti souviselo i s meziročně nižším objemem finanční správou zadržovaných nadměrných odpočtů.

během roku 2019 sílilo, přesto v úhrnu stále za rozpočtovým očekáváním zaostávalo.

Nižší inkaso spotřební daně z tabákových výrobků bylo kompenzováno vyšším výběrem daně z minerálních olejů.

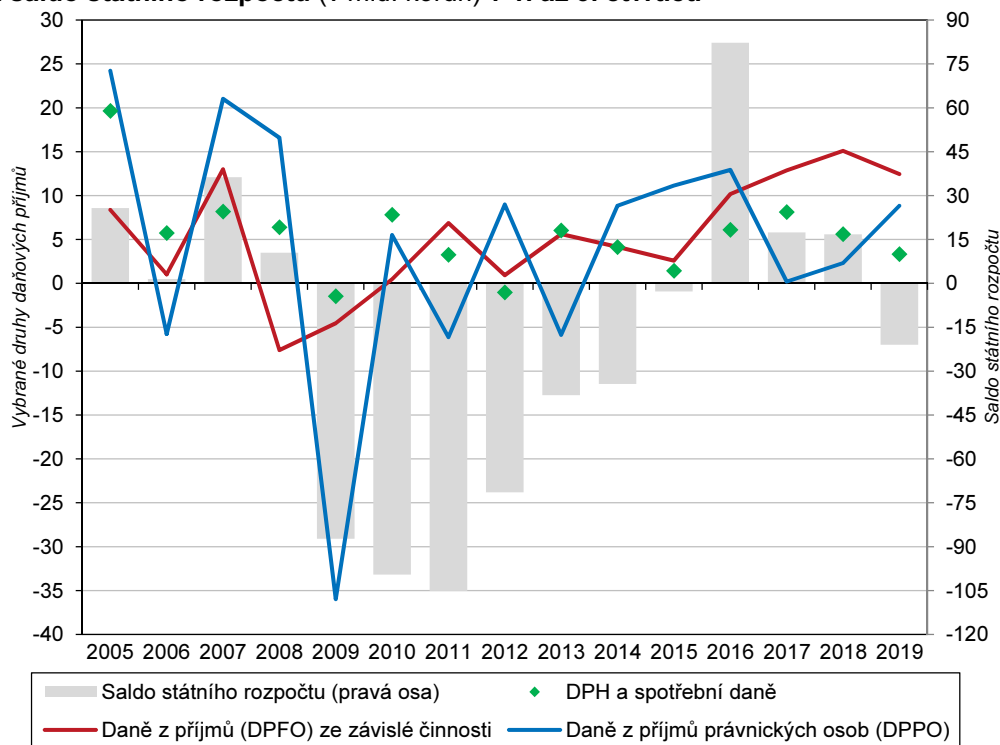
Dynamika výběru daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti i přes mírné zvolnění dále rostla dvojciferným tempem. Růstové tempo inkasa korporátní daně naopak zrychlilo.

rozpočtovým očekáváním zaostávalo (o více než 2 p. b.). Z celostátního inkasa, ve kterém je eliminován vliv změn v rozpočtovém určení daně, plyne, že růstové tempo výběru DPH klesalo již druhým rokem v řadě a letos zatím zaostávalo i za dynamikou růstu nominálních výdajů na konečnou spotřebu domácností (5,8 %) či vládních institucí (8,5 %).

Výběr všech spotřebních daní se v souladu s rozpočtovým očekáváním letos meziročně mírně snížil (o 0,4 %). Tento pokles byl téměř výhradně ovlivněn slabším inkasem daně z tabákových výrobků (-4,9 %). Zčásti se jednalo jen o krátkodobý efekt související s předzásobením plátců daně staršími tabákovými nálepkami. Naopak po celý rok na výběr této daně negativně působí fakt, že letos poprvé od roku 2011 nedošlo ke zvyšování její sazby. Výběr objemově nejvýznamnější spotřební daně – z minerálních olejů – posílil v 1. až 3. čtvrtletí o 2,6 %. Rostoucí přepravní výkony (primárně v osobní dopravě) se promítly ve vyšší spotřebě jak motorové nafty, tak i benzínu či leteckého petroleje.

Růst inkasa přímých daní byl již třetím rokem v řadě nejvíce tažen daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Její výběr (na úrovni všech veřejných rozpočtů) vzrostl za tři letošní čtvrtletí meziročně o 12,5 %. Ve stejném období roku 2018 vyšplhal na rekordních 15,1 %. Toto zpomalení souvisí se slabší letošní dynamikou zaměstnanosti i mírným zvolněním růstu průměrných mezd. Svižný dvojciferný růst vykázaly i další přímé daně – u fyzických osob z přiznání či z kapitálových výnosů. Projevovala se zde nadále silná domácí poptávka související především s vyšší kupní silou domácností. Celostátní inkaso korporátní daně po slabší dynamice v letech 2017 i 2018, ovlivněné především silnými mzdovými náklady, v 1. až 3. čtvrtletí 2019 vzrostlo meziročně o 8,8 %. Podobně jako u většiny významných přímých daní tak korporátní daň zatím svým tempem mírně překračovala letošní rozpočtová očekávání.

Graf č. 17 Celostátní inkasa vybraných daňových příjmů (meziročně v %) a saldo státního rozpočtu (v mld. korun) v 1. až 3. čtvrtletí

Zdroj: MF ČR

Tempo růstu výdajů SR bylo nejvyšší za posledních sedmnáct let.

Růst celkových výdajů SR v 1. až 3. čtvrtletí 2019 činil 11,6 %. Silnějším meziročním tempem se výdaje státu ve stejném období roku zvyšovaly naposledy v roce 2002. Za vyššími výdaji stály shodně jako loni jak sílící běžné (+93 mld. korun meziročně), tak

<p>Růst investic byl z poloviny tažen vyššími výdaji na dopravní stavby.</p>	<p>i kapitálové výdaje (+24 mld.). Na letošním růstu investic se z více než poloviny podílely vyšší transfery státnímu fondu dopravní infrastruktury, což souviselo zejména s rychlejším čerpáním prostředků z rozpočtu EU. Tři pětiny všech investic tak směřovaly na společné projekty ČR a EU⁵⁹, jejich objem meziročně vzrostl o třetinu (resp. téměř o 13 mld. korun). Ačkoli investice financované výhradně z národních zdrojů posílily o polovinu, jejich čerpání za tři letošní čtvrtletí odpovídalo jen 43 % celoroční rozpočtované částky. Podíl investic na všech výdajích SR mírně vzrostl na 7,6 % a blížil se obdobné relaci za posledních deset let.</p>
<p>Za svižným růstem běžných výdajů stály vyšší výdaje na důchody, platy v rozpočtové sféře a také předfinancování některých transferů.</p>	<p>Již třetím rokem v řadě sílilo růstové tempo běžných výdajů – ty vzrostly za tři letošní čtvrtletí meziročně bezmála o desetinu. Stály za tím hlavně vyšší výdaje na sociální dávky (+33 mld. korun). Koupěschopnost domácností stimulovalo i posílení výdajů na platy v regionálním školství (+17 mld.) i na platy v ústředních orgánech státní správy vč. ozbrojených složek (+7 mld.). Dvojciferný růst vykázaly vlivem vyššího předfinancování (v rámci roku) i transfery státním fondům, neziskovým a podobným organizacím či odvody do rozpočtu EU. Po pěti letech se zastavil postupný pokles čistých výdajů na státní dluh, když meziročně posílil o 2,2 % (na 33,4 mld. korun).</p>
<p>Tempo růstu výdajů na důchody se proti roku 2018 téměř zdvojnásobilo a dosáhlo desetiletého maxima.</p>	<p>Největší část výdajů státu směřovala tradičně na sociální dávky, jejich podíl se ale již třetím rokem v řadě snižoval a letos poklesl těsně pod 40% hranici. Bez mála čtyři pětiny těchto výdajů byly alokovány na dávky důchodového pojištění. Jejich růstové tempo se oproti počátku loňského roku zdvojnásobilo (na 8,7 %), vyšší bylo naposledy dosaženo v roce 2009. Při stagnaci počtu osob pobírajících důchod se plně projevil vliv zákonných úprav⁶⁰. Průměrná výše starobních důchodů (bez souběhu s dalšími důchody) v září 2019 čítala 13 436 korun, meziročně o 1 041 korun více. Mimořádně příznivá situace na pracovním trhu vedla mimo jiné k růstu ekonomické aktivity lidí na sklonku produktivního věku i seniorů. To se pozitivně projevilo také růstem příjmů plynoucích do systému důchodového pojištění či nižším využíváním předčasných odchodů do starobního důchodu⁶¹. Tempo meziročního růstu vybraného pojistného na důchody letos poprvé po pěti předchozích letech zvolnilo (na 7,5 %). To odpovídalo zpomalení růstu zaměstnanosti v ekonomice i pravděpodobnému dosažení vrcholu dynamiky průměrných mezd v loňském roce. Saldo důchodového účtu⁶² v 1. až 3. čtvrtletí se tak oproti loňsku mírně zhoršilo, přesto zůstalo již druhým rokem v řadě kladné (+13 mld. korun).</p>
<p>Růstové tempo vybraného pojistného na důchody po pěti letech zvolnilo, důchodový účet byl ale stále v mírném přebytku.</p>	

Graf č. 18 Vybrané výdaje státního rozpočtu v 1. až 3. čtvrtletí (v mld. korun)

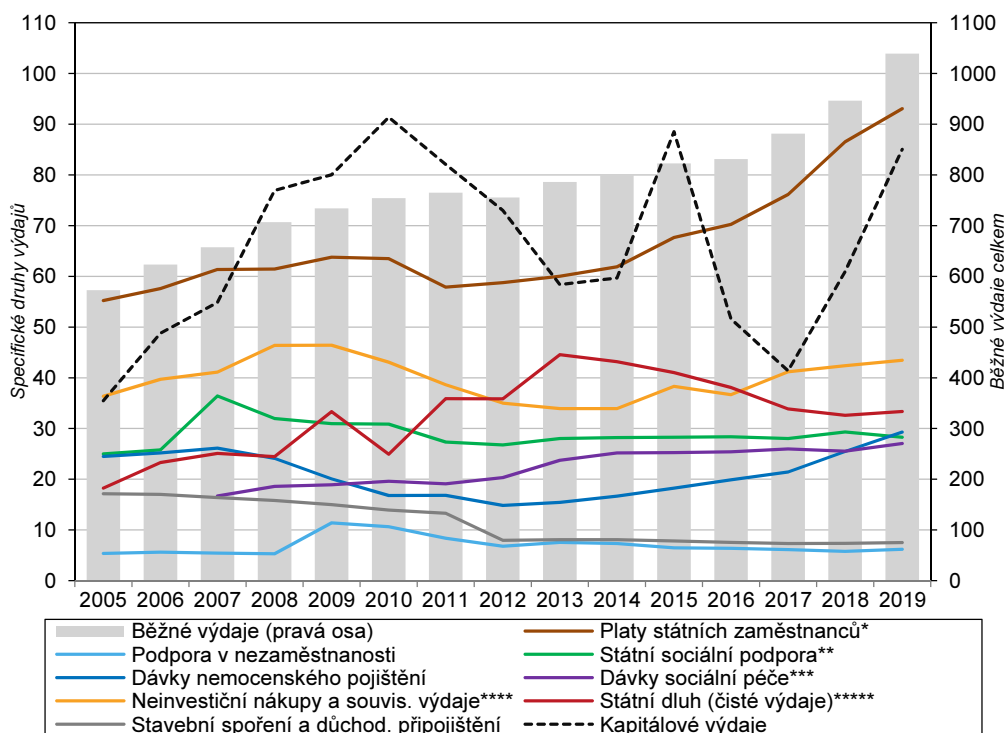
⁵⁹ Celkové výdaje na financování společných programů EU a ČR činily v 1. až 3. čtvrtletí 94,3 mld. Kč, meziročně posílily o 20,0 mld. Kč. Tato položka zahrnuje i neinvestiční výdaje (např. přímé platby zemědělcům).

⁶⁰ Jednalo se o zvýšení základní výměry důchodu z 9 % na 10 % průměrné mzdy, procentní výměry důchodů o 3,4 % a dále o zvýšení o 1 000 korun u příjemců důchodů, kteří dosáhnou věku 85 let. Dále je ve valorizačním mechanismu od roku 2018 plně reflektován vliv růstu spotřebitelských cen (ev. růstu životních nákladů důchodců) a je zohledněna i polovina růstu reálných mezd v ekonomice.

⁶¹ Meziroční růst počtu příjemců trvale krácených (předčasných) důchodů ve 3. čtvrtletí 2019 činil 1,9 %, po roce 2014 toto tempo plynule klesá. Podíl předčasných důchodců na všech příjemcích starobních důchodů dosahoval v ČR 26,5 % (s významnými regionálními rozdíly).

⁶² Je vyjádřeno jako rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody ze SR. Nejsou zahrnuty výdaje na správu systému důchodového pojištění (v 1. až 3. čtvrtletí 2019 dosáhly dle údajů MF 4,7 mld. korun).

*Pokrývá výdaje na platy v ústředních orgánech státní správy. Nezahrnuje např. mzdové výdaje na regionální školství.
 Zahrnuje i dávky péčovské péče. *Zahrnuje dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o sociálních službách. ****Obsahuje zejména výdaje na nákup služeb, materiálu, energií či ostatních služeb (např. výdaje na opravy a udržování). *****Odpovídá saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh.
 Zdroj: MF ČR, MPSV

K růstu nedůchodových sociálních dávek přispělo hlavně vyšší čerpání dávek nemocenského pojištění a také posílení výdajů pro občany se zdravotním postižením.

Výdaje na ostatní sociální dávky (mimo důchody) činily v 1. až 3. čtvrtletí 97,3 mld. korun, meziročně posílily o 5,8 % – nejsilněji za posledních šest let. Na jejich růstu se z více než dvou třetin podílely vyšší dávky nemocenského pojištění, jejichž čerpání strmě rostlo druhým rokem v řadě⁶³. Dlouhodobě rostou také výdaje na dávky pro občany se zdravotním postižením (příspěvky na péči) – meziročně o 11 %, za posledních pět let o 42 %. Klesly naopak výdaje na státní sociální podporu (SSP), a to o 3,5 % – nejvíce za posledních osm let. Z dílčích dávek SSP posílila jen podpora péčovské péče. Klesl jak objem veškerých příjmově testovaných dávek, např. přídavek na děti (–8,5 %), tak i váhově dominantních rodičovských příspěvků (–2,3 %). Vlivem zlepšené finanční situace domácností se redukoval i objem dávek v hmotné nouzi (meziročně o pětinu, za pět let o 61 %). Po pěti letech se naopak zastavil pokles výdajů na podporu v nezaměstnanosti (+7,3 %).

Výše státního dluhu mírně vzrostla. V dlouhodobějším pohledu ale zůstává stabilizovaná.

Výše státního dluhu byla již sedmým rokem v řadě stabilizovaná. Dluh na konci 3. čtvrtletí 2019 dosáhl 1 685 mld. korun. Meziročně došlo jen k minimálním pohybům (+0,8 %), ve srovnání se stavem na sklonku roku 2018 jeho úroveň mírně vzrostla (+3,9 %). K růstu dluhu přispěly letos téměř výhradně středně- a dlouhodobé státní dluhopisy, hlavně vlivem vyšší emise během 1. pololetí. Podobně jako v předchozích letech redukoval stát své výpůjční aktivity pouze na domácí trh, nově byl letos vydán i státní eurodluhopis (za záporný výnos). Naopak nízký objem výpůjček byl realizován formou státních pokladničních poukázek a také státních spořicí dluhopisů (navzdory rozšíření nabídky domácnostem). Již pátým rokem v řadě se snižovala korunová hodnota vnějšího dluhu. Ten tvořil na konci září jen 12,5 % celkového státního dluhu, nejméně od prosince 2004. Po pěti letech se letos zastavil pokles čistých výdajů na státní dluh, meziročně vzrostl o 2,3 % (na 33,4 mld. korun).

Výpůjční operace státu byly stále omezeny jen na domácí trh.

⁶³ V 1. až 3. čtvrtletí činil meziroční růst 15 %, za posledních sedm let se celkové výdaje zdvojnásobily. Stál za tím pokračující růst dočasné pracovní neschopnosti. Zvyšoval se i denní vyměřovací základ této dávky (odvozené mj. od výše předchozích výdělků). Růst objemu vyplacených nemocenských dávek byl ovlivněn i vyšším čerpáním peněžitě pomoci v mateřství (+7,6 %).

Výše konsolidovaného dluhu klesla jen velmi mírně. Saldo hospodaření zůstalo čtvrtým rokem v řadě kladné, výše přebytku se ale tenčila.

Konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí⁶⁴ činil dle dat ČSÚ na konci 1. pololetí 2019 1 817 mld. korun a meziročně mírně klesl (o 0,6 %). Míra zadlužení se za stejné období snížila z 35,3 % na 33,1 % HDP, a to primárně vlivem posílení nominálního HDP, samotný meziroční pokles dluhu se podílel jen devítinou⁶⁵. V 1. pololetí 2019 docílil sektor vládních institucí v ČR přebytku hospodaření 25,3 mld. korun, resp. +0,9 % HDP (po sezónním očištění +0,8 %). Přestože v rámci stejného období roku šlo o čtvrtý přebytek v řadě, jeho relativní výše oproti loňsku již klesla. Na meziročním snížení přebytku (o 21,7 mld. korun) se téměř výhradně podílely ústřední vládní instituce, jejichž deficit hospodaření se prohloubil (na 31,7 mld.), naopak přebytek místních vládních institucí posílil skoro o čtvrtinu (na 48,9 mld.).

Trend poklesu deficitu hospodaření sektoru vládních institucí v EU se zastavil. Míra zadlužení se ale dále mírně redukovala, nikoli však zásluhou nejvíce zadlužených ekonomik.

V 1. pololetí 2019 činilo sezónně očištěné saldo hospodaření sektoru vládních institucí v EU -0,9 % HDP (o rok dříve -0,7 %). Zastavil se tak trend postupného snižování deficitu, patrný po roce 2010. Přebytku letos dosáhlo jedenáct členů EU (zejména Nizozemsko, Lucembursko, Dánsko a Německo), naopak schodek přes 3 % HDP zaznamenaly Francie a Rumunsko. Míra zadlužení sektoru vládních institucí činila na konci 2. čtvrtletí 80,5 % HDP a meziročně se snižovala již čtvrtým rokem (v úhrnu o 7,2 p. b.). Meziroční redukce dluhu docílilo dvacet členů EU, ze silně zadlužených ekonomik ale jen Portugalsko. Zadlužení mírně vzrostlo ve Španělsku (na 99 % HDP), Francii (100 %), Itálii (138 %), Řecku (180 %), výrazněji pak na Kypru (ze 101 na 107 % HDP). ČR držela pozici čtvrtého nejméně zadluženého státu EU, dalších pět zemí následovalo s malým odstupem (34 až 37 % HDP). Snížit míru zadlužení pod úroveň předkrizového roku 2008 se v rámci EU dosud povedlo jen Německu a Maltě, blízko této hranice se nacházelo Švédsko (ČR byla stále o téměř čtvrtinu nad touto úrovní).

⁶⁴ Předběžné údaje o dluhu a deficitu sektoru vládních institucí za 3. čtvrtletí 2019 zveřejní ČSÚ 13. ledna 2020, Eurostat 21. ledna 2020.

⁶⁵ V dostupné čtvrtletní časové řadě (od roku 2000) klesla meziročně míra zadlužení primárně vlivem redukce absolutní výše dluhu pouze ve 2. čtvrtletí 2017. V ostatních případech měl na pokles zadlužení dominantní vliv rostoucí HDP.

